

מגמות

כתב עת למדעי ההתנהגות

כרך מח, מספר 1
חשוון תשע"ב, נובמבר 2011

מכון הנרייטה סאלד

המדיום, אלא גם א
שאלות רבות שעני
בספרות העדכנית
קבוצה וירטואלית)
במהלך האינטראק
שבאמצעות טכנול
ופרטים מזהים איש
זהותיות" (fiability)
שתי גישות עיק
מחויבות אישית כל
כזו, כפי שעולה ממ
האחרת, האנונימיות
של הזולת — פעול
(2003) וכריסטופרס
מחויבות אישית כל
עם המחקרים פו
תהליכים חברתיים,
2003, 2005, 2007
על קבוצות וירטואל
את שביעות הרצון
מחויבות מתמשכת
המאמר הנוכחי מ
בקבוצה וירטואלית
המחויבות הווירטוא
אינטנסיבי של קבוצ
את הכינוי "ולווט א
(31.12.2005, א).
את הבלוג יצרה כו
של ביקורת התקשו
סביבם קבוצת דיוני
הבלוג. המחקר מרא
ומתוך רצון להשתלב
שהתרחשה בסביבה
טיב הטקסטים של המ
הבלוג. יתר על כן, ש
מהם, ומכאן ייחודה

"של מי השורה הזאת?" אנונימיות ומחויבות אישית ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית תרצה הכטר

די הרבה זמן אני מקדישה להגיגים כאלו וחופרת בטוקבקים פעם אחר פעם, מסתקרנת מאוד. אבל ברור שאני מעדיפה שכך יהיו פני הדברים וההדדיות בקשר עמוס המסכות והמחסומים תישאר (ההדגשה שלי, ת.ה.).
מחתרת הטוקבקים, ולווט אנדרגראונד (ולווט, 31.3.2006, 20:17)

המאמר הנוכחי מצביע על הנסיבות הסובייקטיביות המביאות ליצירת מחויבות להשתתפות ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית שרוב פרטיה הם דמויות אנונימיות, לרבות הדמות המובילה. המאמר מבוסס על ניתוח איכותני של 207 פוסטים (רשומות) מתוך בלוג (יומן מקוון) שכתבה בלוגרית אנונימית ו-9997 תגובות של משתתפים אנונימיים. במרכז המאמר עומדת הטענה שהמניע הבסיסי להמשך ההשתתפות בקבוצה וירטואלית הפועלת בתנאים טרומיים של אנונימיות הוא תפיסת קיומו של מכנה משותף, המתפתחת בין משתתפי הקבוצה במהלך הזמן. העבודה מנתחת אירועים של רבי-שיח שהתקיימו במשך חצי שנה בסביבה הטבעית של בלוג מסוים, VU, בתנאים שבהם שמירת האנונימיות הייתה בשליטת כל אחד מהמשתתפים, ומעריכה את ההשלכות שיש לתקשורת מקוונת בתנאי אנונימיות על תהליכים חברתיים ועל מחויבות אישית כלפי הקבוצה הווירטואלית. כדי להציג תאוריה סדורה באשר למניע הסובייקטיבי להשתתפות בקבוצה וירטואלית שמרבית חבריה אנונימיים, נשענת עבודה זו על עקרונות "התאוריה המעוגנת בשדה" ועל עבודתם הקלסית של וולתר ועמיתיו (Walther, 1996; Walther, 2007; Walther & Parks, 2002). לטענתם, אנונימיות מובילה להידוק הקשר עם הזולת, שכן היא מאפשרת שחרור וביטוי עצמי כמעט חסר מעצורים, ומספקת תנאים להצגה עצמית רצויה. על סמך קו מנחה זה, עבודה זו מצמיחה מודל תאורטי סכמטי בדבר תפיסת הפרט את הזולת בקבוצתו כדומה לו (perceived similarity) והשלכותיה.

בעידן של תקשורת מתווכת-מחשב (CMC – Computer-Mediated Communication), להלן תקשורת מקוונת), עולות בחקר האינטרנט לא רק סוגיות הקשורות להיבט הטכנולוגי של

* ד"ר תרצה הכטר, חוקרת עצמאית. דואר אלקטרוני: hecht@barak.net.il

המדיום, אלא גם אלה הנובעות מהיותו זירה של פעילות חברתית. בתחום מדעי החברה עולות שאלות רבות שעניינן הבניית יחסים בין-אישיים במסגרת תהליכים חברתיים במרחב המקוון: בספרות העדכנית נמצא שאלות בדבר מחויבותו של היחיד לקבוצה חברתית מקוונת (להלן: קבוצה וירטואלית), וגם כאלה העוסקות בשמירה על אנונימיות, כלומר בשימוש בשם בדוי במהלך האינטראקציה החברתית בקבוצה כזו. ברק (2006), לדוגמה, מצביע על כך שבאמצעות טכנולוגיה של תקשורת מקוונת אפשר בקלות להסתיר מהזולת נתונים פיזיים ופרטים מזהים אישיים. הוא מייחד לתופעה את המונחים "אי-נראות" (invisibility) ו"אי-זהותיות" (un-identifiability).

שתי גישות עיקריות מאפיינות את הדיון בתרומה האפשרית של האנונימיות לפיתוח מחויבות אישית כלפי קבוצה וירטואלית. האחת רואה סיכוי סביר לכך שהפרט יפתח מחויבות כזו, כפי שעולה ממחקריו של וולת'ר (Walther, 1996, 1997, 2002, 2007), ואילו לפי הגישה האחרת, האנונימיות שמאפשרת התקשורת המקוונת מעודדת סילוף פרטים אישיים והטעיה של הזולת — פעולות הסותרות מעצם טיבן מצב של מחויבות אישית. מקוילן (McQuillen, 2003) וכריסטופרסון (Christopherson, 2007), לדוגמה, סבורים כי הפוטנציאל לפיתוח מחויבות אישית כלפי קבוצה וירטואלית במצב של אנונימיות הוא נמוך יחסית.

עם המחקרים פורצי הדרך שעסקו בהשלכות של תקשורת מקוונת בתנאי אנונימיות על תהליכים חברתיים, אפשר למנות את אלה של פוסטמס ועמיתיו (Postmes & Spears, 1998; Tanis & Postmes, 2003, 2005, 2007; Spears, Postmes, Lea, & Wolbert, 2002). מחקריהם על קבוצות וירטואליות מלמדים כי שימוש בכינוי או בשם בדוי בקבוצה וירטואלית מגביר את שביעות הרצון של הפרט מהאינטראקציה עם הזולת, אך לא בהכרח תורם לפיתוח מחויבות מתמשכת לקבוצה.

המאמר הנוכחי מתמקד בשאלת הנסיבות הסובייקטיביות ליצירת מחויבות ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות. תהליכים חברתיים, ובמיוחד סוגיית המחויבות הווירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות, נבחנו באמצעות מחקר איכותני אינטנסיבי של קבוצה וירטואלית שהתגבשה באופן טבעי סביב יומן מקוון (להלן בלוג) שנשא את הכינוי "ולווט אנדרגראונד" (Velvet Underground, להלן VU או ולווט) (ראו: ולווט, 31.12.2005, א).

את הבלוג יצרה כותבת שכנתה את עצמה בשם זה והוא כלל רשומות (להלן פוסטים) בנושאים של ביקורת התקשורת בישראל. לפוסטים הגיבו גולשים, רבים מהם אנונימיים, ונוצרה סביבה קבוצת דיונים אותנטית שניהלה רב-שיח ער הן בתוכה הן בין המגיבים לכותבת הבלוג. המחקר מראה כי חברי הקבוצה התגבשו מתוך עניין בתוכן הבלוג ובתגובות עליו ומתוך רצון להשתלב בו ולנהל דיון עם הכותבת ועם יתר המגיבים. בתוך האינטראקציה שהתרחשה בסביבה הטבעית של הבלוג VU, ביטאו הכותבים עמדות כלפי האנונימיות וכלפי טיב הטקסטים של המשתתפים, והביעו אמון (trust) בקבוצה ובנחיצותו של השיח שבמוקד הבלוג. יתר על כן, שמירת האנונימיות של הכותבת ושל המגיבים הייתה בשליטת כל אחד מהם, ומכאן ייחודה של הקבוצה כמקרה מבחן לצורכי המחקר הנוכחי.

מאחר שמחקר זה נערך לאחר התגבשותה של הקבוצה הווירטואלית סביב הבלוג, אין בו תיאור של דרכי התהוותה. יתר על כן, מטרתו העיקרית של המחקר היא בירור הנסיבות הסובייקטיביות המביאות ליצירת מחויבות להשתתפות ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית שרוב פרטיה אנונימיים, לרבות הדמות המובילה בה. לפיכך, הוא מתמקד בתהליכים החברתיים שהובילו ליצירת המחויבות האישית ארוכת הטווח שאפיינה את חבריה.

קבוצה וירטואלית

המושג "קבוצה וירטואלית" משקף תופעה שצמחה בחברות שבהן מאפשרת הטכנולוגיה המתפתחת חידושים ושינויים בדרכי התקשורת הבין-אישית, כגון IM (Instant Messaging) — מסרים מידיים), חדרי צ'ט (שיחות מקוונות, סינכרוניות), בלוגים, פורומים ודואר אלקטרוני. שיטות התקשורת האלה מעצבות תהליכים חברתיים, ובהם את תופעת הקבוצה הווירטואלית (virtual settlement) — המונח שטבע ג'ונס (Jones, 1997) — על מאפייניה. חקר התופעה כולל טווח רחב של סוגיות קונצפטואליות ומתודולוגיות, העוסקות בתפקידה ובתפקודה של תקשורת מקוונת בתהליכי ההתהוות של קבוצה וירטואלית, ביצירת מחויבות מתמשכת לקבוצה כזו ובדעיכה של קבוצה וירטואלית. חקר המחויבות הווירטואלית המתמשכת בתנאים טרומיים של אנונימיות עומד גם במוקד מחקר זה.

הספרות בתחום של תהליכים חברתיים במרחב הווירטואלי מבחינה בין קבוצה וירטואלית לקהילה וירטואלית. ואולם, השימוש במונח קהילה וירטואלית נפוץ בקרב חוקרים גם בהתייחסם לקבוצות וירטואליות (Baym, 1995; Boyd, 2008; Rheingold, 1993; Rothaermel, 2001; Sugiyama, 1997). ג'ונס (Jones, 1997) קבע קריטריונים אמפיריים לזיהוי קבוצה וירטואלית, כגון מספר האינטראקציות בין המשתתפים, מספר המשתתפים ומשך הפעילות הווירטואלית.

לא כל דינמיקה חברתית המתרחשת במרחב הווירטואלי הופכת קבוצה לקהילה וירטואלית. כדי שקבוצה תיקרא קהילה וירטואלית יש לזהות קשר אפקטיבי בין חבריה (Baym, 1998, p. 36; Rheingold, 1993, p. 5, cited in Baym, 1998). ג'ונס (Jones, 1997) טוען שהגדרה כוללנית של קהילה מהווה עד היום אתגר קשה לחוקרים. הסוציולוגיה העירונית רואה קהילה כסביבת מגורים שבה מתגבשת זהות משותפת, ושיש בה מאפיינים של ארגון חברתי ומערכת של נורמות ופיקוח בלתי-פורמלי על התנהגות הפרטים. לפי גישה זו אין קהילה יכולה להתקיים ללא סביבת מגורים משותפת.

קיומן של קבוצות וירטואליות עורר ויכוח נוקב במדעי החברה, כי הוא מרמז על אפשרות של קיום קהילתי שאינו בסביבת מגורים משותפת ובלא קרבה פיזית. אך כבר בשנות ה-60 של המאה העשרים טען מלווין וובר (Webber, 1964) כי בחברה מודרנית פועלים האנשים במסגרת של קבוצות רבות שחלקן חופפות, וכי הקבוצות מתארגנות על בסיס של רשתות חברתיות שאינן מותנות במגורים משותפים שאפיינו את הקהילה בעידן הטרום תעשייתי. הספרות המאוחרת מערערת על הגישה הקושרת בין סביבה גאוגרפית לקבוצה,

וסוציולוגים נוטים וירטואלית, לפי כלומר, אפשר לה נגישות לטכנולוג מסחרית. החדירה אנשים בעלי עניי לעמדותיהם, לדע חוקרים כגון הקדישו את מחקר אופרות הסבון — וירטואלית והציעו מאפיינים המתגבש ו"לדמיין" את עצם Communication) הסוגיה המעניינת גם התייחסות אצל הטוענת שסביבת נטישה של המרחב קבוצת הבלוג (Jones, 1997) בא הווירטואלית. המו מתמקד בשאלת נסיבות הפעילות זמן.

אנונימיות וירטואלית

אף שהסביבה הווירטואלית מאפשרת טכנולוגיית האינטרנט הווירטואלית משרתת האפשרות שהיא מאותו לבחור באנו (1999).

הגדרת האנונימיות (an & Scott, 2005) אנונימית, וטענו

וסוציולוגים נוטים לקבל את גישתו של פלד (Feld, 1982) המאפיין קבוצה, פיזית או וירטואלית, לפי מוקדי הפעילות (foci of activity) שסביבם מתנהלים תהליכים חברתיים. כלומר, אפשר להתייחס לאינטרנט כאל מוקד פעילות חדש, מרחב אלקטרוני שבו בעלי נגישות לטכנולוגיה מסוימת נפגשים לפעילות משותפת: חיפוש מידע, בילוי ופעילות מסחרית. החדירה ההולכת וגוברת של האינטרנט לרבים מתחומי החיים מאפשרת ליותר ויותר אנשים בעלי עניין מסוים למצוא את הקבוצה הוירטואלית המתאימה להם לפי הקרבה לעמדותיהם, לדעותיהם או לתחומים בעלי עניין עבורם.

חוקרים כגון דנט (Danet, 2001), קנדל (Kendall, 2002) וביים (Baym, 1998, 2000) הקדישו את מחקריהם להבנת צמיחתן של קהילות וירטואליות. במחקרה הנודע על קהילת אופרות הסבון — rec.arts.tv.soaps — הראתה ביים (Baym, 1998, 2000) כיצד צומחת קהילה וירטואלית והציעה מודל של מאפיינים בעלי משמעות חברתית העומדים בבסיסה. לטענתה, מאפיינים המתגבשים בתוך קבוצה וירטואלית מאפשרים לחבריה לחוש שייכות לקבוצה ו"לדמיין" את עצמם כקהילה (Anderson, 1991; Baym, 1998, p. 62). ככלל, מדעני ה־CMC (Computer-Mediated Communication) המושפעים מאנדרסון (Anderson, 1991) מציינים כי הסוגיה המעניינת אותם ביותר היא "כיצד מדמיינים המשתתפים את הקהילות שלהם" (ראו גם התייחסות אצל הכטר, 2004). אולם, ספרות המחקר אינה מתמודדת ישירות עם הביקורת הטוענת שסביבת האינטרנט שוללת מעצם טבעה אפשרות של מחויבות קהילתית, באפשרה נטישה של המרחב החברתי הוירטואלי בלחיצת כפתור.

קבוצת הבלוג VU היא קודם כל קבוצה חברתית המציגה את המאפיינים שקבע ג'ונס (Jones, 1997) באשר למספר המשתתפים, מספר האינטראקציות ביניהם ומשך הפעילות הוירטואלית. המחקר הנוכחי משלים את התובנות העולות מהספרות דלעיל, משום שהוא מתמקד בשאלת הבניית המחויבות בקבוצה וירטואלית. המחקר בוחן את התנאים ואת נסיבות הפעילות של קבוצת הבלוג VU, שתמכו בקיומה כקבוצה וירטואלית אנונימית לאורך זמן.

אנונימיות וירטואלית

אף שהסביבה הוירטואלית אינה המרחב החברתי היחיד שבו פועלות דמויות אנונימיות, טכנולוגיית האינטרנט האיצה מאוד את התופעה. חוקרים סבורים שאנונימיות בסביבה הוירטואלית משרה אווירה משוחררת על המשתתפים (McKenna, Green, & Gleason, 2002). האפשרות שהיא מעניקה לפרט לחשוף פרטים אישיים בלי לחשוש שזהותו תיחשף, מעודדת אותו לבחור באנונימיות ככלי לניהול האינטראקציה הוירטואלית (McKenna & Bargh, 1999).

הגדרת האנונימיות הוירטואלית בספרות היא מעורפלת. חוקרים כגון מרקמן וסקוט (Markman & Scott, 2005) התייחסו לסברה המקובלת כי האינטרנט הוא אמצעי של תקשורת אנונימית, וטענו שהמחקר עשה מאמץ מועט בלבד לבירור הסיבות ההופכות אותו לכזה.

ג', אין בו
הנסיבות
לית שרוב
החברתיים

טכנולוגיה
Instant Me
מים ודואר
ת הקבוצה
מאפייניה.
בתפקידה
ת מחויבות
וירטואלית

וירטואלית
חוקרים גם
Baym, 1998
הווי קבוצה
תן הפעילות

וירטואלית.
Baym, 1998
יען שהגדרה
רואה קהילה
רתי ומערכת
קהילה יכולה

על אפשרות
בשנות ה-60
לים האנשים
של רשתות
תעשיית.
ת לקבוצה,

מרקמן וסקוט הגדירו אנונימיות וירטואלית של משתתף באינטראקציה חברתית כמצב של אי־נראות והעדפה להישאר בלתי מזוהה בשם במהלך ההתקשרות עם אחרים. הגדרה זו נמצאת גם אצל אחרים (לדוגמה, ברק, 2006).

במישור המעשי מקובלת ההבחנה בין שני סוגי אנונימיות: אנונימיות המתבטאת בשימוש בשם בדוי ואנונימיות המתבטאת בהסתרת מקור הפעילות. האנונימיות מהסוג הראשון מאפשרת יצירת מוניטין מבוסס לפרט בקבוצה גם כשהוא פועל בשם בדוי, ויתרה מכך – האדם הנושא כינוי מוכר אחראי למוניטין שלו, וסביר להניח שידאג לקיימו. כפי שיובהר להלן, הבחנות אלה רלוונטיות למחקר הנוכחי עקב עניינו במחויבות וירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות מהסוג הראשון.

מחויבות לקבוצה וירטואלית בתנאים של אנונימיות

על סמך הקביעה שתקשורת מקוונת מאיצה את תופעת האנונימיות, מעלה חקר האינטראקציה בין פרסונות (Personae, להלן דמויות) אנונימיות בקבוצה מקוונת (Anonymous, 1998; Nissenbaum, 1999; Scott, 2004) השערות שונות, מקצתן סותרות, בדבר השלכות האנונימיות על הבניית מחויבות לקבוצה כזו לאורך זמן.

חוקרים שונים, בהם וולת'ר (Walther, 1996, 2007; Walther & Parks, 2002), סבורים שאנונימיות מובילה להידוק הקשר עם הזולת, שכן היא מאפשרת שחרור וביטוי עצמי כמעט חסר מעצורים, ומספקת תנאים להצגה עצמית רצויה. לפי הגישה הסוציו־טכנית של וולת'ר (Walther, 1996), תקשורת מקוונת א־סינכרונית, עם פער בזמנים בין שילוח המסר לנמען ובין קבלת התגובה, מאפשרת מצב של היפר־פרסונליות, שיש לו ארבעה אפיונים עיקריים (Walther, 2007, p. 2541), ואלה הם: אפשרות לערוך את הטקסט לפני מסירתו לנמען; אפשרות להגיב בתוך זמן סביר; אפשרות להסתיר פרטי זהות; מיקוד המשאבים הקוגניטיביים של הקורא בטקסט הכתוב. לפי המודל ההיפר־פרסונלי (hyperpersonal model) שהציע וולת'ר (Walther, 1996, 2007; Walther & Parks, 2002), ארבעת המאפיינים הללו מאפשרים להציג את הכותב באור מיופה, בין השאר באמצעות הסתרת פרטי זהות שאינם מחמיאים. להיפר־פרסונליות יש השלכות על האינטראקציה החברתית המקוונת: קרט (Carter, 2004) וכן בארג ומקנה (Bargh & McKenna, 2004) מעלים את ההנחה כי שיתוף אחרים במידע אישי "מסונן" ו"משופר" במסגרת סביבה חברתית וירטואלית, עשוי לתרום משמעותית לחיזוק הקשר ולמחויבות הבין־אישית בהשוואה לסביבה חברתית שבה האינטראקציה אינה מקוונת, כלומר מבוססת על מפגש פנים־אל־פנים. אם השותפים לאינטראקציה נפגשו לראשונה בסביבה מקוונת, עשויה נטייתם לתפוס את הזולת כדומה להם (perceptions of similarity) (Wood & Smith, 2001, p. 78), ולהוביל למחויבות ארוכת טווח לקשר (Tidwell & Walther, 2002). לעתים, מה שעשוי להוביל להידוק הקשר והמחויבות החברתית הוא "התפיסה האידאלית" (idealized perception) (ראו גם: McQuillen, 2003, p. 620) של הזולת ושל המכנה המשותף שלי ושליו.

ביקורת על גישה זו מתייחסת ל"השלכות השליליות של החופש ליצור זהות מקוונת" (McQuillen, 2003, p. 622). מקילן טען כי במסגרת סביבה חברתית מקוונת יהיו מקרים של ניצול האנונימיות במהלך האינטראקציה החברתית למסירת פרטים אישיים מסולפים, כדי להטעות את הזולת. זאת ועוד, הוא מציין שהפרט עשוי לפתח תפיסה אידאלית ולא מציאותית של מי שעמו מתקיימת האינטראקציה, ואף להתעלם מתכונותיו השליליות. הוא עשוי גם לפתח תפיסה עצמית סלקטיבית של תדמיתו הווירטואלית ולהציג לזולתו זהות בדויה, שלמקבל המידע אין דרך לבדוק את אמיתותה. מצב כזה מסכן את הישרדותה של האינטראקציה החברתית בסביבה הווירטואלית.

גישה מחקרית נוספת מניחה שתופעת האנונימיות בקבוצה וירטואלית עלולה ליצור תהליכים אנטי-חברתיים (online antisocial or "bad" behavior) (Davis, 2002; Suler & Philips, 1998), אף כי דיוס טען שהתנהגות אנטי-חברתית מוגדרת כך על פי ההקשר: התנהגות שנחשבת אנטי-חברתית בהקשר אחד, עשויה להיחשב כהתנהגות תקנית בהקשר אחר (Davis, 2002). החוקרים הנוקטים בגישה זו מניחים כי האפשרות לשמור על אנונימיות עלולה להיות מנוצלת לרעה, עד כדי הפרה של נורמות בקבוצה המסוימת (Postmes & Spears, 2000).

בעקבות הגישה הסוציו-טכנית של וולטר (Walther, 1996, 2007) ובעקבות אחרים המצביעים על קשר בין הבחירה באנונימיות לבין אופי האינטראקציה והתהליך החברתי בקבוצות וירטואליות (ברק, 2006; וייסמן, 2004; שלו, 2005; Marx, 1999), בוחן המחקר הנוכחי את תפיסותיהם של הפעילים בקבוצה וירטואלית המתנהלת בתנאים של אנונימיות — כלפי הזולת וכלפי האינטראקציה בתוך הקבוצה.

מטרת המחקר ושאלת המחקר

הספרות המתמקדת בתהליכים חברתיים במרחב הווירטואלי ובחקר קבוצות וירטואליות בפרט, מתייחסת באופן ישיר או עקיף לסוגיית כינון מחויבות לקבוצה וירטואלית, הגם שלא תמיד מציינת זאת הספרות כמשתנה ברור וחד-משמעי. חוקרים כגון ביים (Baym, 2000), דנט (Danet, 2001) וקנדל (Kendall, 2002) מציגים מאפיינים המסייעים לפרטים בקבוצה וירטואלית לחוש ולדמיין עצמם כקהילה, מתארים ובוחנים את סגנון הכתיבה והחווייה החברתית-וירטואלית של קבוצות אלה. טענת המחקר הנוכחי היא שמחויבות לקבוצה וירטואלית אינה תופעה מובנת מאליה, לא כל שכן כשהיא נמשכת לאורך זמן וכשהמשתתפים בה אנונימיים.

לפיכך, מטרת המחקר היא לבחון את הנסיבות המכוננות אצל הפרט מחויבות ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית שרוב משתתפיה אנונימיים. ממטרה זו נגזרת השאלה על דרך הבניית המחויבות המתמשכת בקבוצה וירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות.

שיטת המחקר

המחקר הנוכחי הוא מחקר גישוש (exploratory research) שנעשה בשיטה של חקר מקרה (case study). עניינו העיקרי של המחקר הוא בירור התופעה של המשך המחויבות של פרטים לקבוצה וירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות, עניין המצריך תצפיות לאורך זמן על קבוצה שפעילותה מתמשכת. ואולם, מחקר המבוסס על תצפיות לאורך זמן עשוי להסתכן בכך שבסופו של דבר בקבוצה הנחקרת לא תימשך המחויבות והקבוצה תחדל להתקיים בשלב מוקדם של התפתחותה. המחקר התחקה במשך חצי שנה אחר הקבוצה הווירטואלית שפעלה סביב הבלוג VU, בתקופה שבה נשמרה בה האנונימיות. הסיבות לבחירתה של קבוצה זו כמקרה המחקר יפורטו בהמשך.

קבוצת הבלוג VU

כמקרה המבחן למחקר זה נבחרה, כאמור, הקבוצה הווירטואלית שפעלה סביב הבלוג VU. את הבלוג הקימה בלוגרית אנונימית ב־31.12.2005 בפורטל הבלוגים "ישראל-בלוג" (ראו פרטים סטטיסטיים ואחרים על תולדות ישראל-בלוג: נענע10, 2001, אוגוסט). הביטוי "בלוג" (blog) הוא קיצור המילים הלועזיות web-log (יומן-רשת). בפועל מדובר בניהול יומן אינטרנטי ועדכון מדי פעם על-ידי הוספת פוסטים. בדרך כלל משלב הכותב היפר-קישורים (hyperlinks) או תצלומים, תמונות וקטעי וידאו בפוסטים שלו (Herring, Scheidet, Bonus, & Wright, 2004, p. 1; Nardi, Schiano, Gumbrecht, & Swartz, 2004; Trammell, Tarkowski, Hofmokr, & Sapp, 2006), שמופיעים לפי סדר כרונולוגי הפוך (Herring, Scheidt, Kouper, & Wright, 2006), כלומר, מהתאריך המאוחר ביותר למוקדם יותר. ולוט לעומת זאת עסקה בכתיבה בלבד. מעצם טבעו, מספק הבלוג מרחב לפעילות אינטראקטיבית המתבססת על תקשורת מקוונת א־סינכרונית. סביב הבלוג של VU נוצרה קבוצת דיונים אותנטית. חברי הקבוצה התגבשו מתוך עניין בתוכן הבלוג ובתגובות עליו ומתוך רצון להשתלב בו.

סיבות לבחירתה של קבוצת הבלוג VU

לבחירת הקבוצה כמקרה מבחן למחקר הנוכחי, על-אף תקופת המחקר הקצרה יחסית שבה נשמרה האנונימיות, היו כמה סיבות.

ראשית, הבלוג VU ממחיש את הדינמיקה המתחוללת בבלוגים רבים ובקבוצות המנהלות דיונים מקוונים בנושאים הנוגעים לציבור רחב יחסית. יחד עם זאת, לכל אורכה של תקופת המחקר בת חצי השנה התנהלו סביב הבלוג דיאלוגים ורבי-שיח אינטנסיביים וערים ברציפות ובתנאים טרומיים של אנונימיות.

סיבה שנייה לבחירתו של הבלוג VU הייתה הסימטריה בשמירת האנונימיות של הכותבת ושל המגיבים, אנונימיות שהייתה בשליטתו של כל אחד משני הצדדים. ולוט בחרה

באנונימיות וכפי
31.12.2005, ב)
על עצמם מעט
כתובת דואר אל
בנוסף, הקבוצה
לפי הגדרתו של
בפוסטים חדשים
המתחוללת בבלוג
ויצרו דיאלוג ור
בספרות. הבלוג
עת (ליכטש, 2006
ברבים. בתוך כע
נעשה הדיון במד
ולוט, ובינם לב
של ולוט, עלה
ורבים מהם לקחו
הייתה החוויה המ
אני רוצה, איך,
(ולוט, 6.2006)
הכתובה והמשוד
מה שצריך לדעת
לכם שאתם יודע
אחר הפוסטים ש
הסיבה הרביעית
האינטרנט של ה
שנוצרה סביבו ב

השיטה האיתור
השיטה במחקר ה
(grounded theory)
והציעו ליישמה
מאפשרת לזהות,

- 1 ולוט הגדירה כ
- 2 חצי שנה לאחר
האמתי. או גם ה

באנונימיות וכפי שצוין בלוגו של הבלוג בעת שנפתח, ב"זווית הראייה המחתרנית" (ולווט, 31.12.2005, ב) שהיא אימצה למשך חצי שנה מיום הקמת הבלוג,² והמגיבים אף הם עטו על עצמם מעטה של אנונימיות. אמנם ולווט אפשרה לגולשים לפנות אליה ישירות דרך כתובת דואר אלקטרוני שפרסמה בעמוד הראשי של הבלוג, אך עשתה זאת בלי להזהרות. בנוסף, הקבוצה מילאה אחר כל הקריטריונים האובייקטיביים שמקיימת קבוצה וירטואלית לפי הגדרתו של ג'ונס (Jones, 1997): היא הייתה פעילה מאוד, והבלוג התעדכן מדי יום בפוסטים חדשים, לעתים גם כמה פעמים ביום — מקרה קיצוני הממחיש אף הוא את הדינמיקה המתחוללת בבלוגים רבים. מאז הקמתו משך הבלוג מספר רב של גולשים, שמקצתם הגיבו ויצרו דיאלוג ורבי-שיח במדור התגובות, בכמות שעלתה על הכמות הממוצעת המתועדת בספרות. הבלוג VU הוזכר במאמרי דעה, בעיתונות המודפסת, בעיתונות המקוונת ובכתבי עת (ליכטש, 2006). אזכורו השכיח הן בזירות פרטיות הן באלה הציבוריות האיץ את פרסומו ברבים. בתוך כעשרה ימים מהקמת הבלוג, ובד בבד עם הגידול שחל במספר המבקרים בו, נעשה הדיון במדור התגובות ער ועשיר בדיאלוגים וברבי-שיח בין מגיבים אנונימיים לבין ולווט, ובינם לבין עצמם. מקצת המגיבים ציינו שהם חווים חוויה קבוצתית. לפי הדיווחים של ולווט, עלה מספרן של כניסות הגולשים בחודש הראשון לקיומו של הבלוג על 4,000, ורבים מהם לקחו חלק בדיונים שהתנהלו בתגובות. לדברי ולווט בבלוג, "מקצועית, זאת הייתה החוויה המכוננת של חיי, שהחלה בלי לחשוב בכלל, בהבזק של רגע... לא ידעתי מה אני רוצה, איך, כמה ולמה. הכל התגבש תוך כדי תנועה... והדברים החלו להתגלגל." (ולווט, 29.6.2006, 04:33). מטרת הבלוג הפרטי הייתה לדון בנושא של ביקורת התקשורת הכתובה והמשודרת בישראל, כפי שנכתב בלוגו של הבלוג (ולווט, 31.12.2005, ב): "כל מה שצריך לדעת על המנגנונים שמפעילים את הטלוויזיה, העיתונות ומה שביניהם ורק נדמה לכם שאתם יודעים. עכשיו יש את מי לשאול". היו מגיבים שציינו שהם עוקבים בעניין רב אחר הפוסטים שלה. הסיבה הרביעית לבחירת הקבוצה הייתה ארכיון הדיון. הארכיון היה נגיש במלואו באתר האינטרנט של הבלוג VU, וקשה להפריז בחשיבותה של ההזדמנות לבדוק את הדינמיקה שנוצרה סביבו בעזרת הטקסטים שנשמרו בו בשלמותם.

השיטה האיכותנית — עקרונות התאוריה המעוגנת בשדה

השיטה במחקר הנוכחי היא איכותנית, עם הקפדה על עקרונות "התאוריה המעוגנת בשדה" (grounded theory) שהציגו לראשונה החוקרים גלזר ושטראוס (Glaser & Strauss, 1967), והציעו ליישמה בייחוד בהתחקות אחר שאלות שהמשגתן בספרות מעטה ונדירה. השיטה מאפשרת לזהות, באמצעות שאלת מחקר פתוחה, תהליכים ודפוסי התנהגות משותפים

1 ולווט הגדירה כך את כתיבתה בלוגו של הבלוג.
2 חצי שנה לאחר הקמת הבלוג חשפה ולווט בפוסט, "אני כן Velvet" (29.6.2006, 04:33), את שמה האמיתי. אז גם התברר שאיש לא העלה בדעתו שולווט היא העיתונאית דבורית שרגל.

המתפתחים בתנאים חברתיים דומים, והיא שימשה עד היום במחקרים רבים (Corbin & Strauss, 1990; Glaser, 1978, 1998, 2001, 2005; Glaser & Strauss, 1967; Strauss & Corbin, 1998).

ההתבוננות באינטראקציה שנוצרה בסביבת הבלוג VU בפרק הזמן של חצי שנה נעשתה על-ידי קריאה של הפוסטים של ולוט ומעקב אחר תגובות הגולשים לפוסטים הללו ואחר השיח שהתפתח בעקבותיהן במדור התגובות. הניתוח נעשה מתוך קרבה של החוקרת למציאות הנחקרת, לסיטואציה החברתית, שהמשתתפים בה ביטאו את המשמעויות שלה עבורם.

התוצר הסופי של מחקר הגישוש הנוכחי הוא מודל תאורטי אבדוקטיבי (abductive) (Suddaby, 2006, p. 635), הנשען על ידע תאורטי קודם בשילוב עם ממצאי התופעה הנחקרת ובתובנות העיקריות הנובעות מהם. עם זאת, יש למחקר האיכותני חסרונות, ויותר מכך – חסרונותיה של "התאוריה המעוגנת בשדה" ניכרים בייחוד בקושי לגבש הכללות.

איסוף הנתונים האמפיריים

הנתונים האמפיריים נאספו מתוך האתר של הבלוג VU (ולוט, 31.12.2005, א). באתר הצטבר חומר ארכיוני במשך שתי שנות קיומו, והוא נגיש לציבור. ארכיון הבלוג כולל פוסטים של ולוט, הערות שכתבו קוראי הבלוג במדור התגובות, וכן דיונים בנושאים הקשורים לביקורת התקשורת. המחקר התמקד בתקופה של חצי השנה הראשונה מאז נפתח הבלוג VU (31.12.2005–29.6.2006), והוא מתבסס על 207 פוסטים ו-9997 תגובות. במהלך תקופת המחקר, פרסמה ולוט פוסטים והשתתפה בדיון עשיר בדיאלוגים וברביישיח יחד עם מגיביה, דיון שהתנהל תחת מעטה של אנונימיות. הן ולוט הן רוב המגיבים העדיפו להשתמש בכינוי או בשם בדוי כסימן מזהה.

קריאת הפוסטים והתגובות נעשתה במקביל לאיסוף הנתונים והתנהלה בשתי רמות: הוליסטית ופרטנית. הרמה ההוליסטית כללה קריאה רציפה של הפוסטים והתגובות שהצטברו באתר הבלוג במשך חצי שנה. הקריאה בשלב זה העלתה שהנתונים כוללים טקסטים מוקלדים נטולי חומרים ויזואליים כגון תמונות. כמו כן, נמצא שתבנית הדיונים שהתנהלו בתוך הקבוצה מורכבת ברובה מדיאלוגים ורביישיח, ושכיחותם הלכה וגדלה.

הקריאה ברמה הפרטנית התמקדה בכל פוסט בנפרד, לרבות התגובות אליו. הנחת היסוד הראשונית שהניב שלב זה, היא שביקורת התקשורת שוללוט פרסמה בפוסטים, כדמות אנונימית, יצרה אצל קוראי הבלוג גירוי ודינמיקה קבוצתית, שבאה לידי ביטוי מוחשי בדיונים שהתפתחו סביב הבלוג.

הקריאה בשלב זה העלתה שמאפייני הדיונים והדינמיקה בין קוראי הבלוג תואמים את התנאים הדרושים להגדרתם כקבוצה וירטואלית (Jones, 1997). כמו כן, זוהו "אירועים" משמעותיים בהיסטוריה של הקבוצה במשך חצי שנה זו – התבטאויות מפורטות הנוגעות לאנונימיות בקבוצה, עם נקודות מבט שהציעו הצדדים באינטראקציה – ולוט והמגיבים.

האירועים הנחש

הבלוג VU היה פתוח לשלושה אירועים באשר לסוגיית התבטאויות כינויה. באמצעות כינויה, התייחסות לסוגיית ולוט והמגיבים בשלושתם נחשפו לאינטראקציה, ש הקבוצה.

שלושת האירוע הראשון

ב-11 הימים הראשונים

האירוע השני היה

שלושה חודשים לאחר

האירוע השלישי

חצי שנה לאחר

ההתלבטות הופיע

התנהל דיון סוער

והקבוצה. האירוע

כאמצעי זיהוי מק

בפרק זה נראה ש

ולוט. הממצאים,

לבין מושגים תא

סובייקטיבי למח

ניתוח שלושת

לטענה שהשותפ

ולוט בכמה מיש

בקבוצה, הביעו

והטקסט – כבס

"אמון חברתי" (st)

האירועים הנחקרים

הבלוג VU היה פעיל מסוף 2005 עד סוף 2007 (21.12.2007–31.12.2005). המחקר התמקד בשלושה אירועים שהתרחשו בחצי השנה הראשונה לקיומו, ונבחרו בשל מכלול ההתבטאויות באשר לסוגיית האנונימיות. באותה תקופה שמרה הבלוגרית על אנונימיות והודתה רק באמצעות כינויה. במחקר נכלל גם אירוע חשיפת זהותה של ולווט, מאחר שגם הוא כולל התייחסות לסוגיית האנונימיות מנקודות המבט שלה ושל המגיבים. נוסף על העמדות שהביעו ולווט והמגיבים בסוגיית האנונימיות בשלושת האירועים הספציפיים שיפורטו בהמשך, בשלושתם נחשפו גם התבטאויות המעידות חד-משמעית על תפיסות נוספות של השותפים לאינטראקציה, שתרמו אף הן לחיזוק תחושתם בדבר קיומו של מכנה משותף בין חברי הקבוצה.

שלושת האירועים הנחקרים הם אלה:

האירוע הראשון הוא הבעת סקרנות של המגיבים באשר לזהותה של ולווט. האירוע התרחש ב־11 הימים הראשונים לפתיחת הבלוג, ובו ניסו המגיבים לנחש את שמה. **האירוע השני** הוא הפוסט "מחתרת הטוקבקים" (ולווט, 31.3.2006, 20:17) שפרסמה ולווט שלושה חודשים לאחר פתיחת הבלוג, ובו היא תוהה מה טיבם של מגיביה ומהי זהותם. **האירוע השלישי** הוא הפוסט "אני כן Velvet" (ולווט, 29.6.2006, 04:33), שפרסמה ולווט חצי שנה לאחר פתיחת הבלוג, ובו היא מחליטה להפסיק להתלבט אם להיחשף או לא. ההתלבטות הופיעה בפוסט "To be or not" (ולווט, 1.6.2006, 10:10). לאחר חשיפת זהותה התנהל דיון סוער, שעיקרו משמעות החשיפה בעיני הקבוצה ותהיות באשר לעתיד הבלוג והקבוצה. האירוע משקף את תפיסת הקבוצה בנוגע לסטטוס האנונימיות שהשתרש בקבוצה כאמצעי זיהוי מקובל.

ממצאים

בפרק זה נראה שחברי הקבוצה טיפחו "תפיסה אידאלית", ששיקפה את הדמיון בינם לבין ולווט. הממצאים, והתובנות העיקריות הנובעות מהם, הם בסיס למודל תאורטי המשלב בינם לבין מושגים תאורטיים מן הספרות הרלוונטית, ומציג באופן סכמטי את הבסיס הנסיבתי-סובייקטיבי למחויבות ארוכת הטווח בקבוצת הבלוג VU — שהפרטים בה היו אנונימיים. ניתוח שלושת האירועים, שבהם מתייחס כל צד בתורו לסוגיית האנונימיות, מספק בסיס לטענה שהשותפים לאינטראקציה סביב הבלוג VU פיתחו תפיסות באשר לדמיון בינם לבין ולווט בכמה מישורים, כפי שנראה בהמשך. נוסף על התפיסות בנוגע לסטטוס האנונימיות בקבוצה, הביעו הצדדים תפיסות הנוגעות לטיב "הביצועים הטקסטואליים" — טיב הכתיבה והטקסט — כבסיס להערכת הזולת ותפיסות המשקפות דמיון ביניהם באשר לתחושות של "אמון חברתי" (interpersonal trust) (Klecka, 2003; Blanchard, 2003, 2004; Blanchard &).

(Markus, 2002) ו"ביטחון במרחב הווירטואלי של הבלוג VU", שמשמעותן היא תחושת אמון באינטראקציה עם פלוני ואלמוני אנונימיים וביטחון שמידע אישי אינו זולג אל מחוץ לסביבה הווירטואלית שבה מתקיים הדיון הקבוצתי.

אירוע ראשון

במשך 11 ימים מיום פתיחת הבלוג VU (11.1.2006–31.12.2005) פרסמה ולוּט 22 פוסטים וקיבלה תגובות מ־53 מגיבים. גולשים רבים התוודעו במהלך הימים האלה לתוכני הבלוג: מגיבים אנונימיים השתתפו בדיונים, מקצתם יותר מפעם אחת, וכמה מהגולשים אף ביקשו להירשם כמנויי הבלוג והקפידו להגיב באופן קבוע, תופעה המעידה על תהליך של התגבשות קבוצה וירטואלית. מהמגיבים, 39 (73%) הגיבו פעם אחת, 12 (23%) הגיבו בין 2 ל־5 פעמים, ו־2 (4%) הגיבו 6 פעמים או יותר. פרט לנושא המרכזי של ביקורת התקשורת, שהפך מוקד לדיונים, התייחסו לאנונימיות של כותבת הבלוג כמה מגיבים, מאלה שהיו מושאי הביקורת, ובתגובותיהם השתקפו גם ניסיונות הניחוש שלהם (ראו נספח א — ניסיונות ניחוש).

תבנית הדיון שגיבשה הקבוצה במהלך 11 ימים אלה התאפיינה בדרך כלל בדיאלוגים, שחלקם התפתחו לרב־שיח בין ולוּט לבין המגיבים ובינם לבין עצמם. דוגמאות לכך הם הפוסטים, "לידיעות יש מבקר חדש" (ולוּט, 8.1.2006, 07:18), "שרון, תמונת מצב, 5 בינואר" (ולוּט, 5.1.2006, 00:41), וגם הפוסטים, "עשיתי, סיטי" (ולוּט, 6.1.2006, 22:12) ו"לדהור על יחצנים (נספח)" (ולוּט, 10.1.2006, 08:07), שעוררו דיונים עשירים בדיאלוגים ורב־שיח, הן סביב מושא הפוסט הן סביב סוגיות שונות שעוררו המגיבים בהקשר לנושא המרכזי של הבלוג.

תפיסות בנוגע לאנונימיות וטיב הביצועים הטקסטואליים בקבוצת הבלוג באירוע הראשון
הפוסט הפותח את הבלוג VU, "סופשנה, הפריז" (ולוּט, 31.12.2005, 00:36), עורר תגובות ענייניות לביקורת התקשורת הכתובה והמשודרת — הסוגיה המרכזית של הבלוג. תגובות רבות סיפקו משוב ממוקד הן לסגנון הכתיבה הביקורתי של ולוּט הן לשימושי הלשון שלה: מרביתן הביעו קורת רוח ושביעות רצון מהפוסט, מבלי להתייחס לאנונימיות של כותבת הבלוג או לזהותה, ורק מיעוטן מתחו ביקורת.³ בתגובה לפוסט ה־22 שפרסמה ולוּט — "לדהור על יחצנים (נספח)" (ולוּט, 10.1.2006, 08:07), חרגו המגיבים מהכתיבה העניינית שסיגלו לעצמם עד אז. לצד המשוב שסיפקו לוּלוּט על סגנון כתיבתה וכושר הביטוי שלה, הרהרו המגיבים "בקול רם" על השימוש

3 דברי הביקורת היו של מגיבי הפוסט "לדהור על יחצנים" (נספח) (10.1.2006, 08:07). אחד מהם הגיב לאחר יוני 2006 והשני כתב מייד לאחר מועד פרסום הפוסט, דהיינו, ב־12.1.2006 והודה באמצעות כינוי. התלונה העיקרית הייתה, "...האתר המגוחך הזה, אין לי ציפייה אחרת..."

באנונימיות באינטראקציה הקבוצתית, ובהערותיהם ניסו לנחש את שמיה: "תני לי לנחש: קוראים לך דנה ספקטור?", "גם אני הימיתי על דנה ספקטור...", והביעו סקרנות באשר לזהותה של ולווט:

אה, אפשר רק לכתוב שאני נורא נהנית מהבלוג שלך? עם וכלי קשר לפוסט הנוכחי, ביליתי אמש שעה מענגת מאוד בקריאה מההתחלה ועד הסוף, ובמשחק הניחושים הנפלא — מי זאת? — עם עוד כמה חברים שדווקא נשארו בעיתונים ואף הם סקרנים עד מאוד. יופי יופי. תמשיכי עם זה (ולווט, 10.1.2006, 08:07).

עם זאת, בדיונים שניהלו הזדהו המגיבים, מתוך בחירה, באמצעות כינוי או שם בדוי (ראו לוח 1). ברק (2006) טען במחקריו ש"כללי-אצבע" בנוגע להזדהות נקבעים בשלבים מוקדמים ביותר בחייה של קבוצה וירטואלית, והשימוש בכינוי נתפס בדרך כלל כאמצעי הננקט לשם הגנה על הפרטיות. לוח 1 מפרט את התפלגות המגיבים לפי דרגות האנונימיות או ההזדהות שבחרו לאמץ להם.

לוח 1: דרגות של אנונימיות בתקופה 31.12.2005–10.1.2006

מספר מגיבים	אופן ההזדהות	אנונימיות
34	כינוי (שם בדוי)	מלאה
3	כינוי + אתר	מלאה
3	כינוי + דוא"ל (בלי פרטים מזהים)	חלקית
5	כינוי + דוא"ל + אתר (בלי פרטים מזהים)	חלקית
		הזדהות
1	שם מלא	מלאה
3	שם + דוא"ל (עם פרטים מזהים)	מלאה + דוא"ל
4	שם + אתר + דוא"ל (עם פרטים מזהים)	מלאה + דוא"ל + אתר
53		מספר המגיבים

כפי שעולה מלוח 1, אף ש-45 מגיבים בחרו באנונימיות בדיונים, היו סגנונות שונים לאנונימיות: החל מאנונימיות מוחלטת — הסתרת השם ושימוש בכינוי או שם בדוי בלבד, וכלה באנונימיות חלקית — שימוש בכינוי יחד עם הפניה לכתובת הדואר האלקטרוני וכתובת אתר הבית של המגיב. מהלוח עולה ששמונה מבין המגיבים נהגו להזדהות בשמם המלא ושבעה מהם אף הוסיפו הפניה לכתובת הדואר האלקטרוני או אתר הבית שלהם. ולווט סווגה בלוח בקטגוריה של כותבת "אנונימית" שהוסיפה וציינה גם את כתובת הדואר האלקטרוני שלה. כך אפשרה לגולשים לפנות אליה גם ישירות. ממצא נוסף העולה מהערות המגיבים הוא מידע על התפיסות שלהם בנוגע לטיבם של "ביצועים טקסטואליים" כמדד להערכת הזולת. דוגמה לכך היא ההערות לפוסט "לדהור על

יחצנים (נספח) (ולווט, 10.1.2006, 08:07). מגיבים רבים סיפקו בהערותיהם לפוסט משוב חיובי לבלוג, לעומת המחמאות הבודדות שהיו מפורזות בהערות לפוסטים קודמים, כגון התגובות של Jumbo shrimp (1.1.2006, 19:44) לפוסט "החורף של האביב" (ולווט, 1.1.2006, 16:40) "את כותבת יפה!...". מגיבים אנונימיים שהוסיפו הערות לפוסט זה שיבחו בזה אחר זה את טיב הבלוג (ראו נספח א — תעתיק המחמאות והגיסיונות לנחש מיהי ולווט מתוך הודעות המגיבים).

תגובות מחמיאות במיוחד נמצאו גם בתגובות לפוסט "קבלו אותי" (ולווט, 9.1.2006, 06:51). מגיבים שתיארו את הבלוג כמעניין במיוחד והמליצו עליו, השתמשו בביטויים כגון:

רומי (9.1.2006, 07:26): "בלוג יפה!..."

גיא (9.1.2006, 09:05): "ברכות. גם אני המלצתי"

יוב (9.1.2006, 11:38): "הפוסט נותן תחושה שכל מי שבתחום, ראוי שיציץ בבלוג שלך מדי פעם"

תגובות מחמיאות נמצאו גם לפוסט "לדהור על יחצנים (נספח) (10.1.2006, 08:07):

FlyingPuma (10.1.2006, 09:45): "דאם, זה הבלוג הכי שווה בבלוגספירה העברית ואולי העולמית! ... תמשיכי, תמשיכי, כן, כן, עוד, עוד... זה נפלא"

Monkey7 (10.1.2006, 10:27): "אחלה בלוג! התמכרתי! תני לי לנחש: קוראים לך דנה ספקטור?"

ד' (10.1.2006, 20:18): "אכן, מסקרן מאוד. אישית, השאלה הזו לגבי הזהות של ולווט עולה לי לראש בכל פעם כשאני קורא פוסט חדש"

לעתים התווספו תגובות נלהבות לפוסט במשך יותר מיממה, כמו אלה שנכתבו בהמשך לפוסט "מסע התעוררות" (ולווט, 9.1.2006, 20:47), ולעתים תיארו התגובות שינויים בסדר היום של המגיב בעקבות ההשתתפות בקבוצת הבלוג VU, כגון, כניסה לבלוג מיד עם ההשכמה, ודחיית פעולות כגון קריאת כותרות במקורות מידע אחרים לשעה מאוחרת יותר.

מהתגובות לפוסטים המתייחסות לשימוש באנונימיות עולה שמרבית המגיבים שהביעו שביעות רצון מהבלוג התעניינו פחות בזהותה של כותבת הבלוג או בזהותם של משתתפים אחרים בקבוצה. גם אלה שניסו לחדור דרך מעטה האנונימיות של כותבת הבלוג ביטאו בהערותיהם קבלת סטטוס של אנונימיות באינטראקציה הקבוצתית.

ממצא נוסף העולה מהתגובות נוגע לתפיסות של מגיבים את טיב הטקסטים — התפיסה באשר לחשיבות שיש לייחס לביצועים הטקסטואליים של הקבוצה ושל כותבת הבלוג, תפיסה שיש לעודד באלה הרוצים להמשיך לקחת חלק פעיל בקבוצה. את התפיסה הזאת שאבו המגיבים מהערכתם את איכות הכתיבה של ולווט וטיבם של תוכני הפוסטים, כפי שעולה ממבחר ההתבטאויות בשבחו של הבלוג שהוסיפו להערותיהם. בהמשך נראה שגם ולווט פיתחה תפיסה דומה לאחר שהכירה את מגיבי הבלוג באמצעות טיב ביצועיהם הטקסטואליים במשך שלושה חודשים.

התפיסה שיש מכנה משותף בתוך הקבוצה ביחסם של המשתתפים לחשיבות הביצועים

הטקסטואליים
הסובייקטיביות
אנונימיות.

אירוע שני

במשך שלושה
שעניינם המרכזי
(20:17) נקטע רצף
— אלה שנהגו
להעמיק את הה
שהיה מוכר לה
אירוע זה מס
מתמשכת לקבוצ
תפיסותיה של
הטוקבקים" מש
המגיבים ושל ול
הזולת על סמך

תפיסות בנוגע ל
העובדה שהמגיב
הקבוצתי באמצע
אין היא מלמדת
למעלה שהתפיס
שהתנהגות זו מ
(20:17) מתבררת
מגיביה. ולווט
"מוכרים [לה] על
פעם אחר פעם,
דרמטית לדברים

[ייתכן ש
בחיים הא
אותי? וע
שנים, לד

עם זאת, דבריה
בקבוצה וירטואלי

הטקסטואליים ולסטטוס האנונימיות שלהם, מהווה נדבך חשוב בבירור הנסיבות הסובייקטיביות למחויבות ארוכת הטווח בקבוצה וירטואלית זו, שהפרטים בה פעלו כדמויות אנונימיות.

אירוע שני

במשך שלושה חודשים מאז שפתחה את הבלוג, המשיכה ולווט לעדכנו יום-יום, בפוסטים שעניינם המרכזי הוא ביקורת התקשורת. בפוסט "מחתרת הטוקבקים" (ולווט, 31.3.2006, 20:17) נקטע רצף התכנים השגרתי. ולווט כיוונה את מסריו לקהל היעד של מגיביה הקבועים — אלה שנהגו לבקר בבלוג בקביעות מזה שלושה חודשים. ולווט חשפה בפוסט את רצונה להעמיק את ההיכרות עם קהל יעד זה, והעסיקה את עצמה בניתוח מאפייניו של כל אחד, שהיה מוכר לה לפי כינויו ועל סמך טיב הטקסטים.

אירוע זה מספק ממצאים רלוונטיים נוספים לחקר הנסיבות הסובייקטיביות למחויבות מתמשכת לקבוצה, שנוצרו תוך כדי האינטראקציה בקבוצת הבלוג VU, ומאפשר מבט על תפיסותיה של ולווט, הדמות המובילה אותו. הממצא המרכזי העולה מהפוסט "מחתרת הטוקבקים" משלים את ממצאי האירוע הראשון: משום שהוא מצביע על דמיון בתפיסות של המגיבים ושל ולווט בבחירת דמויות אנונימיות לצורכי זיהוי עצמי בקבוצת הבלוג ובאפיון הזולת על סמך טיב ביצועיו הטקסטואליים.

תפיסות בנוגע לאנונימיות וטיב הביצועים הטקסטואליים בקבוצת הבלוג באירוע השני
העובדה שהמגיבים לבלוג VU בחרו להציג עצמם כדמויות אנונימיות, והציגו עצמם בדיון הקבוצתי באמצעות כינוי או שם בדוי, יוצרת מראש מכנה משותף בינם לבין ולווט. אולם אין היא מלמדת על דמיון בין תפיסתם לבין תפיסתה של ולווט בנוגע לאנונימיות. ראינו למעלה שהתפיסה של המגיבים הנוגעת לשימוש בכינוי או בשם בדוי בדיון ובפוסטים היא שהתנהגות זו משקפת את רצון הכלל. בפוסט "מחתרת הטוקבקים" (ולווט, 31.3.2006, 20:17) מתבררת התמונה השלמה: התפיסה של ולווט עולה בקנה אחד עם תפיסה זו של מגיביה. ולווט הביעה בפוסט סקרנות באשר לזהות מגיביה, במיוחד אלה שלפי דבריה "מוכרים [לה] על-פי כינוייהם": "די הרבה זמן אני מקדישה להגיגים אלו, וחופרת בטוקבקים פעם אחר פעם, מסתקרנת מאוד..." (ולווט, 31.3.2006, 20:17). לעתים שילבה ולווט נימה דרמטית לדברים שכתבה, וביטאה את חששה ביחס לזיקה שבינה לבין המגיבים הקבועים:

[ייתכן שהם] אנשים המוכרים לי פיזית... ששונאים אותי או שנואים עלי... שנואי נפשי בחיים האמתיים, או שאני שנואת נפשם?... כמה מהם אני באמת מכירה? וכמה מכירים אותי? ועם כמה היו לי יחסים ממש אינטימיים? ועד כמה יהיה מביך, פעם, בעוד עשרות שנים, לדעת מי הוא מי? רבות שאלות בלב איש, או אישה. (ולווט, 31.3.2006, 20:17)

עם זאת, דבריה משקפים תפיסה תומכת, המצביעה על יתרונות השימוש בדמות אנונימית בקבוצה וירטואלית, כגון אפקט שחרור "חרצובות הלשון ביתר קלות":

[אבל] ברור שאני מעדיפה שכך יהיו פני הדברים, ושההדדיות בקשר הזה, עמוס המסכות והמחסומים תישאר. אני חושבת שכך משתחררות הרצובות הלשון ביתר קלות, והרי, זה לא שהמהות משתנה, זה רק השמות והכינויים שהכותבים בוחרים בהם. (ולוויט, 2006, 31.3, 20:17)

ממצא נוסף עולה מהפוסט "מחתרת הטוקבקים", והוא רלוונטי להסבר שמבקש מחקר זה לספק. ולוויט מתייחסת בפוסט לטיב הביצוע הטקסטואלי של מגיביה הקבועים והאנונימיים כבסיס לאפיונם. לדבריה, היא "משבצת" אותם לפי "[ד]פוס הכתיבה, לפי מטבעות הלשון... לפי תחומי העניין וההתמקדות בנושאים שונים, ולפי רמת הידע שהם מפגינים בשכבות הגאולוגיות של העיתונות בארץ" (ראו נספח ב — הערכת ולוויט את המגיבים על סמך איכות התגובות).

הדמיון בין תפיסה זו של ולוויט לבין זו של מגיביה בנוגע לתרומה של טיב הטקסט לרצונם להמשיך את החברות בקבוצת הבלוג בולט בפוסט זה. התבטאויותיה מעידות על תפיסתה בנוגע לתרומה של הערכת הביצוע הטקסטואלי להעמקת ההיכרות עם זולת אנונימי המשתתף בדיון הקבוצתי. לפי תפיסה זו, טיב הטקסט מסייע לא רק לאפיון דמות אנונימית אלא גם מספק בסיס למוניטין של אותה דמות בקבוצה.

עם זאת, יש לציין שההערות לפוסט "מחתרת הטוקבקים" סיפקו משוב מועט ביותר לגילוי הדעת של ולוויט ביחס למאפייני המגיבים הקבועים שבקבוצת הבלוג שלה. חוסר התייחסות זה אומר דרשני. המחקר מבקש לטעון ששתיקה היא לעתים אמירה מפורשת. במקרה דנן, המגיבים תמימי דעים בנוגע לדמיון בין תפיסתם ובין תפיסתה של ולוויט באשר לערכו של הביצוע הטקסטואלי.

אמירות נוספות הכלולות בפוסט "מחתרת הטוקבקים" מתארות את הקבוצה הווירטואלית כתוצר שצמח בטבעיות מתוך האינטראקציה בין ולוויט למגיביה ובינם לבין עצמם, לדוגמה:

תעשיית הטוקבקים שהתפתחה באנדרגראונד של המחתרת מרתקת אותי במיוחד. לא פעם אני מרגישה רק כמנחה בדיון, כמי שזורקת קצה חוט, ולאחר מכן הרוחות נושבות לכל מיני כיוונים, ומפוח כזה או אחר הוא זה שמפית בהן חיות, שמטלטל אותן לכאן או לכאן. (ולוויט, 2006, 31.3, 20:17)

מהפוסט "מחתרת הטוקבקים" עולה ממצא באשר לבסיס הסובייקטיבי המאיץ את המשך הפעילות הקבוצתית סביב הבלוג VU: שני הצדדים, ולוויט והמגיבים, תופסים באופן דומה את התנאים להמשך האינטראקציה בקבוצה. הדמיון בתפיסות מתייחס לשני מוקדים עיקריים: אנונימיות כסטטוס מקובל בקבוצה וטיב הביצוע הטקסטואלי כבסיס מרכזי להערכת הזולת. בהמשך נראה ששני המוקדים תואמים למושגים המתועדים בספרות, ושילובם יחד מספק הסבר תאורטי על התנאים הסובייקטיביים לקיומה של מחויבות מתמשכת בקבוצה וירטואלית בתנאים טרומיים של אנונימיות.

אירוע שלישי

הפוסט "אני כן Velvet" (ולווט, 29.6.2006, 04:33), שפרסמה כותבת הבלוג חצי שנה לאחר הקמתו, נכתב לאחר התלבטויות באשר לחשיפת זהותה — דבורית שרגל — דמות ידועה ומוכרת במיוחד לאנשים מתחום התקשורת הכתובה. מאות תגובות נרשמו למהלך זה של הדמות המובילה את הבלוג. תפיסות המשתתפים בנוגע לשימוש בדמות אנונימית בדיון הקבוצתי סביב הבלוג VU, ובנוגע לרלוונטיות של טיב הביצוע הטקסטואלי להשגת מוניטין בקבוצה והערכתו, משתקפים בדיון העשיר והער שהתנהל במדור התגובות של הפוסט. הסרת מעטה האנונימיות מולווט, הדמות שהובילה את קבוצת הבלוג VU, הייתה מהלך מפתיע וחד-צדדי של ולווט, והיא זכתה לתגובות רבות. הדיון הער (כ־300 תגובות) נמשך כמה שעות. הצדדים קיבלו את הסטטוס החדש של הדמות, שעד אז איש לא ניחש את זהותה. הבלוג המשיך להתקיים למשך שנה וחצי נוספות גם לאחר היוודע זהותה של דבורית שרגל. חשיבות הפוסט כאירוע מחקרי נובעת ממגוון האמירות הכלולות בו ביחס לסוגיה שבמוקד המחקר. האמירות שבדיון הער שלווה את הפוסט מספקות מידע על הנסיבות הסובייקטיביות שעליהן נבנתה מחויבות ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית זו, שתנאי הבסיס שלה היו תקשורת מקוונת בין דמויות אנונימיות. הן המגיבים הן דבורית שרגל ניהלו את הדיון כשהם מתמקדים באנונימיות כקוד התנהגות שהתקבל עד אז בקבוצה ובטיב כישוריה הטקסטואליים והתכנים המעניינים שהציעה הבלוגרית. זאת ועוד, השאיפה המשותפת שהביעו הצדדים לדיון על המשך הפעילות הקבוצתית הייתה לשמר את תבנית הבלוג והדיון הקבוצתי.

אנונימיות וחשיפתה, ביצועים טקסטואליים והבעת אמון חברתי וביטחון בסביבה הווירטואלית של הבלוג

ולווט נטשה את מעטה האנונימיות שלה וחשפה את זהותה בפומבי מתוך התלבטויות בנוגע לעיתוי ולחשיפה עצמה. לתפיסתה, בידי כל שותף לדינמיקה הקבוצתית נתונה השליטה והבחירה באשר להצגת העצמי כדמות וירטואלית אנונימית או כדמות בעלת זהות גלויה. כדמות מובילה בקבוצת הבלוג VU בחרה ולווט לעצור את המומנטום שנוצר בהתייחסות לזהותה הווירטואלית האנונימית, שנמשכה חצי שנה, בלא התייעצות מוקדמת, ועל־אף התנגדויות אפשריות שתביע הקבוצה למהלך: "מחר, 30 ביוני 2006 חוגגת Velvet חצי שנה לקיומה, מה שאומר שהגיע הזמן מבחינתי, גם אם אתם מתנגדים לכך נמרצות, לצאת מהמחתרת".

לאמירה זו יש משמעות בנוגע לסוגיית האנונימיות, כפי שהיא נתפסת בקבוצת הבלוג. התנגדות של חברי הקבוצה למהלך שנעשה על־ידי הדמות המובילה הייתה עלולה לקעקע את הבסיס הקוגניטיבי־מנטלי־רגשי שעליו נשענה הקבוצה. התפיסה שכלל חברי הקבוצה הווירטואלית של הבלוג VU מקבלים סטטוס של אנונימיות כהתנהגות מקובלת עמדה בסכנת קריסה. בפועל התבדו חששות אלה. תגובות מעטות לפוסט "אני כן Velvet" (ולווט, 29.6.2006, 04:33) נקטו לשון של "אין ברירה", וקבלת הדיון:

מסמכות
הררי, זה לא
31.3.2006

מחקר זה
האנונימיים
גלשו...
בשכבות
מכאן איכות

טלרצונם
ל תפיסתה
המשתתף
ת אלא גם

תר לגילוי
התייחסות
קרה דנן,
ערכו של

ירטואלית
לדוגמה:

לא פעם
לכל מיני
ן. (ולווט,

ת המשך
יפן דומה
עיקריים:
ת הזולת.
זה מספק
רטואלית

גיא בניוביץ' (29.6.2006, 05:08): "יפה, כל הכבוד על האומץ... החשיפה יפה לנשמה, אם כי יש תחושת עצב קלה שמעטה המסתורין הוסר".

מרבית התגובות לפוסט הביעו הסכמה עם המהלך הנועז של ולוט וביססו את דעתם על עקרון חופש הבחירה בצורת הצגת העצמי הנתון בידי חברי הקבוצה:

ללי טרללי (29.6.2006, 08:56): "למה בחרת לחשוף? ולמה דווקא עכשיו? סתם נמאס לך או שזה מתאים דווקא עכשיו בנסיבות מסוימות? וחץ מזה, סחתן".
בלא שם (29.6.2006, 09:12): "להיות בלתי מזוהה בשם האמתי שלך מאפשר למתוח ביקורת ולא להיות קרפיון"⁴.

זאת ועוד, החשיפה החד-צדדית שהוציאה את דבורית שרגל מה"מחתרת" לא יצרה גל מקביל של חשיפת זהויות בקרב המגיבים, והם מציגים עמדה ושאלה רטורית, כגון זו של עידן: "...מזל טוב על החשיפה. אבל אם את נחשפת, זה אומר שכל הטוקבקיסטים פה עומדים להיחשף?"

בד בבד, התחזקה התפיסה בנוגע לחשיבות הכישרון להעברת תחושות, עמדות, דעות ותגובות באמצעות טקסט כתוב, בהקשר של דיאלוג או רב-שיח בין פרטים אנונימיים, ככוח המניע את הקבוצה ומעודד גולשים לבקר באתר. בהערות לפוסט היה מספר ניכר של דברי שבח לבלוג ולביצועיה הטקסטואליים של הכותבת:

the underpaid (29.6.2006, 05:50): "ולוט, אל תעלבי. אבל מעולם לא שמעתי עליך בתור דבורית שרגל. מה לעשות, ביקורות קולנוע או רייטינג אינני קוראת... דווקא בתור מחתרת הקטיפה הגעת אלי ונהנית מכל רגע. הבלוג שלך היה כתוב להפליא ונגע בנקודות נכונות וחשובות. נותרו נושאים רבים לסיקור, בתחום ביקורת התקשורת. המשיכי הלאה..."

ZEE (29.6.2006, 07:51): "נהנה לקרוא אותך... מהתוכן ולא מעט גם בזכות הסגנון... הרבה ישמחו להמשיך לקרוא אותך — כאן, במקום אחר... לא חשוב. אם תעברי מקום, אל תשכחי לעדכן... המשך פורה ומהנה."

תפיסה שהובעה במילים מפורשות לראשונה בעיתוי זה מייחסת לקבוצה תחושות של אמון בזולת וביטחון במהימנות המסגרת שבה מתנהלת הקבוצה. המונחים "אמון חברתי" (interpersonal trust) ו"ביטחון ביכולתה של הסביבה הווירטואלית להיות מקום בטוח" (Klecka, 2003, p. 3) מתייחסים לנכונות של חברי קבוצה וירטואלית להמשיך לקיים שיח עם הזולת על-אף האנונימיות, מתוך תפיסה שהזולת והמסגרת הווירטואלית שבה מתנהלת הקבוצה ראויים לכך (Costa & Garmston, 1994; Klecka, 2003). לאחר חצי שנה של אינטראקציה משדרת הקבוצה אופטימיות באשר לעתידה, כגון בתגובת לפוסט "אני כן Velvet" (ולוט, 29.6.2006, 04:33):

4 זו פרפרזה על הביטוי שמופיע בפוסט "מחתרת הטוקבקים" (2017, 31.3.2006).

העם (29.6.2006, 08:49): דבורית מה יהיה עם האתר? האם ימשיך כרגיל? ומה עם אלו אשר התאהבו ב־Velvet בחלומותיהם הסמויים? תודה לאל שאינני יכול לחשוף את שמי, 7 מיליון איש (שמות) זה הרבה. בכל אופן אתן כמה סימנים מזהים עליי: שם: העם, מקום מגורים: ארץ ישראל...

תגובות רבות שידרו מסר דומה המעיד על אמון בזולת וחיוניות הקבוצה בעיני משתתפיה. הבעות התודה לדבורית שרגל התמקדו ביוזמה שנטלה בפתיחת בלוג שיעסוק בביקורת התקשורת, ובמרחב שסיפק הבלוג ליצירת דינמיקה בינה לבין קוראים מעוניינים ולהתגבשות הקבוצה הווירטואלית:

העם (29.6.2006, 12:48): אכן העם אוהב את ולוט, ...העם תומך במערכת יחסים ארוכה מאוד, אך זה היה קצר מאוד (האתר קיים חצי שנה) ...אפילו לא הספקתי לרוץ ולספר לחברה, נאחל לוולוטוש הרבה הצלחה, ומי יתן ויקום יורש/ת שימשיך את דרכה. חשוב שיהיה אתר בסגנון הזה [ראו נספח ג — מבחר דוגמאות מתוך התגובות לפוסט "אני כן Velvet" (ולוט, 29.6.2006, 04:33)].

משלושת האירועים שנותחו כאן, אפשר לסכם כמה תובנות בעניין הנסיבות הסובייקטיביות המאפשרות קיומה של מחויבות אישית לאורך זמן. הנסיבות התומכות במחויבות כזו הן אלה: אוטונומיה של כל משתתף בבחירת הדרך להציג את עצמו בקבוצה הווירטואלית; דמיון בין חברי הקבוצה בתפיסתם את חשיבות הביצוע הטקסטואלי כקנה מידה להערכת הזולת; אמון חברתי וביטחון של החברים במרחב שבו פועלת הקבוצה הווירטואלית.

לקראת מודל תאורטי

מחקר הגישוש הנוכחי מציג מודל תאורטי שעניינו הנסיבות הסובייקטיביות התומכות באינטראקציה מקוונת של קבוצה לאורך זמן. המחקר מלמד על התפיסות של פרטים בקבוצה הווירטואלית שנוצרה סביב הבלוג VU בנוגע לאנונימיות בקבוצה, לביצועים הטקסטואליים כקנה מידה להערכת המשתתף ולתחושת האמון בפלוני ואלמוני והביטחון כלפי הסביבה הווירטואלית של הבלוג. אלה יצרו מכנה משותף סובייקטיבי בין המשתתפים, הנקרא "תפיסה אידאלית" (idealized perception) (ראו לדוגמה, Wood & Smith, 2003, p. 620; McQuillen, 2001, p. 78). המחקר הנוכחי נעשה בסביבה אותנטית בלתי מובנית ובשיטה איכותנית, והוא מאפשר ללמוד על נסיבות סובייקטיביות "טהורות". עם זאת, מדובר במחקר גישוש הדורש תיקוף במחקרים נוספים. גיסקה וארטיניאן (Giske & Artinian, 2007) מציינים במחקרם את חשיבות השילוב בין ידע חדש ואינדוקטיבי העולה ממחקר איכותני שכזה, לבין ידע רלוונטי המתועד בספרות.

המחקר הנוכחי שילב מושגים תאורטיים מתוך הספרות במודל התאורטי שיוצג בהמשך: "אנונימיות" היא היבט של הפן התקשורתי בדינמיקה שהתנהלה סביב הבלוג (ברק, 2006;

טקסטואליים" הם היבט של הפן החברתי, הבסיס להערכת המוניטין של הזולת בקבוצה וירטואלית אנונימית (Henderson & Gilding, 2004; Klecka, 2003; Van-House, 2004); "אמון" (trust) ו"ביטחון" (confidence) הם מושגים המייצגים קטגוריה קונספטואלית שלישית. קוסטה וגרמסטון (Costa & Garmston, 1994), וכעשור אחריהם קלקה (Klecka, 2003), הם מהחוקרים שטענו שדרגות סבירות של אמון בזולת וביטחון במרחב הווירטואלי של הקבוצה עשויות לתרום מאוד לרצון להשתתף לאורך זמן בקבוצה וירטואלית (Blanchard, 2003; Klecka, 2003; Henderson & Gilding, 2004). שלושת המושגים הללו כלולים במודל המסביר את המחויבות האישית ארוכת הטווח לקבוצה הווירטואלית, כגון זו שנוצרה סביב הבלוג של VU, כתופעה שניזונה מתפיסות הצדדים.

המודל התאורטי המוצע

המודל המוצע להלן מצביע על "דמיון בתפיסות" (perceived similarity) (Wood & Smith, 2001; Wright, 2004, p. 243) של הצדדים בקבוצה הווירטואלית כלפי שלושה בסיס תפיסתי אחד היה ה"אנונימיות" כסטטוס מקובל בקבוצה הווירטואלית, והוא נותר על כנו עד לחשיפת זהותה של ולוּט, שפתחה דיון על האנונימיות ובו הביעו והמשתתפים הסכמה עם הכותבת והבנה לגיטימה. עם זאת, חשפו התגובות לפוסט "אני כן Velvet" (ולוּט, 2006.6.29, 04:33) בסיס תפיסתי נוסף של חברי הקבוצה, תפיסות שלא בוטאו עד אז בדבר קיומם של "אמון חברתי" ו"ביטחון במרחב הווירטואלי" של הבלוג VU כמכנה משותף של חברי הקבוצה. הבסיס התפיסתי השלישי שנמצא במחקר היה ההתייחסות של המשתתפים ל"ביצועים טקסטואליים" ככלי לאומדן מוניטין, והוא היה קיים לכל אורך התקופה.

תרשים 1 מציג מודל המסביר את קיומה של מחויבות אישית של פרטים אנונימיים בקבוצה וירטואלית לאורך זמן. המודל משלב בין שתי תקופות בהיסטוריה של הקבוצה הווירטואלית שנוצרה סביב הבלוג של VU: תקופה בת חצי שנה — עד לחשיפת הזהות של ולוּט, המייצגת סיטואציה של אנונימיות, ותקופה שנייה — של מעמד חשיפת שמה של ולוּט. בעקיפין מתייחס המודל גם לתקופה שלא נבדקה — לסיטואציה של העדר אנונימיות — בשנה וחצי הנוספות עד לסגירת הבלוג בפורטל ישראל-בלוג והעברתו לפורטל של קפה דה-מרקר.

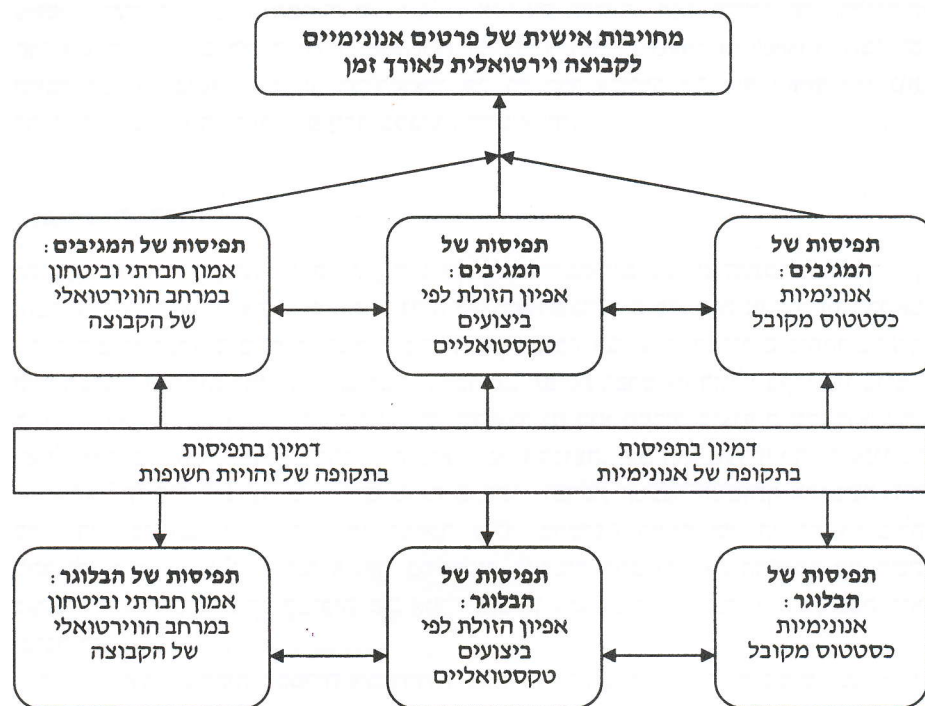
המודל, המוצג בתרשים 1 כסכמת-על, מראה שמחויבות לקבוצה וירטואלית, הפועלת סביב בלוג בתנאים טרומיים של אנונימיות, נשענת על תפיסות של דמיון בין חברי הקבוצה בשלושה עניינים: אנונימיות כעיקרון מקובל, ביצועים טקסטואליים כבסיס למוניטין ואמון חברתי וביטחון במרחב הווירטואלי של הבלוג, כפי שנמצא במחקר. עם זאת, כפי שנראה

תפיסות
המגיבי
אנונימי
כסטטוס

תפיסות
הבלוג
אנונימי
כסטטוס

בתרשים 1,
שניים מתוך
ולוּט, המח
ולביצועים
בשמה, היא
חברתי וביט
במעמד ח
הקבוצה וא
הקבוצה.⁵

5 חרף הביטחון
ובעקבות ז

תרשים 1: מודל-על תאורטי: מחויבות אישית של פרטים אנונימיים בקבוצה וירטואלית לאורך זמן

בתרשים 1, המודל משלב בין שתי תקופות שבכל אחת מהן נשענת המחויבות בעיקר על שניים מתוך שלושת הרכיבים. בתקופה הראשונה בת חצי השנה עד לחשיפת הזהות של ולווי, המחויבות נתמכת על-ידי תפישות דומות בנוגע לאנונימיות כעיקרון מקובל ולביצועים טקסטואליים כבסיס למוניטין. בתקופה השנייה, לאחר שהבלוגרית נחשפת ומזוהה בשמה, היא נשענת על תפישות דומות בנוגע לביצועים טקסטואליים כבסיס למוניטין ולאמון חברתי וביטחון במרחב הווירטואלי של הבלוג.

במעמד חשיפת זהותה הביעה ולווי חשש שהמהלך החד-צדדי המפתיע יערער את יציבות הקבוצה ואת המכנה המשותף הנתפס של האנונימיות כסטטוס המקובל על רוב חברי הקבוצה.⁵ בתקופה הזו הדמיון בתפישות בין חברי הקבוצה באמון החברתי ובתחושת הביטחון

5 חרף הביטול החד-צדדי של האנונימיות מצדה של ולווי, המשיך הבלוג VU להתקיים שנה וחצי נוספות, ובעקבות החלטת ולווי חדל אז מלהתקיים.

באשר לעתיד המרחב הווירטואלי של הבלוג, אינן את החשיפה החד-צדדית של הבלוגרית ואת השלכותיה. גם קלקה (Klecka, 2003) ובלנשרד (Blanchard, 2003; 2004) מציינים שאמון חברתי וביטחון במרחב הווירטואלי של הקבוצה עשויים להכריע באשר לנכונות להמשיך להשתתף השתתפות פעילה בקבוצה וירטואלית.

תובנות והשלכות

התובנה העיקרית העולה ממחקר זה, היא שקבוצה וירטואלית עשויה להתקיים לאורך זמן וחבריה ימשיכו לקיים את הפעילות הרגילה בה, בעודם מזדהים כדמויות אנונימיות בהתאם לתהליכים המתפתחים ביניהם. המחקר מראה שהן כותבת הבלוג הן המגיבים פיתחו במהלך הזמן תפיסות המדמות דמיון ביניהם בכמה מישורים. תפיסת הפרט את הזולת בקבוצתו כדומה לו (perceived similarity), כלומר המחשבה שכמוהו גם הוא מעריך ביצועים טקסטואליים, יש לו אמון בזולת וביטחון במרחב הווירטואלי של הקבוצה, וגם הוא מעדיף להיות אנונימי — אותה לחברי הקבוצה שיש להם מכנה משותף. תפיסת המכנה המשותף התגבשה תוך כדי הדיון ביניהם. זאת ועוד, מן המחקר עולה שחשיפת הזהות של הדמות המובילה בקבוצה, כותבת הבלוג, אינה פוגעת במחויבות האישית לקבוצה, אם החשיפה מתרחשת בעיתוי שבו התפיסה הקולקטיבית של אמון וביטחון במרחב הווירטואלי של הקבוצה היא יציבה דיה.

תובנות אלה תורמות לספרות המאוחרת, כגון מחקריהם של טניס ופוסטמס (Tanis & Postmes, 2003, 2005, 2007), שבהם הם מתארים רצף בין שני קטבים של אינטראקציות מקוונות: בקוטב אחד, כאשר הפרטים המזהים של השותפים לאינטראקציה גלויים, ההערכה ביניהם היא חיובית יחסית, ושביעות הרצון מהאינטראקציה הקבוצתית היא נמוכה יחסית; בקוטב האחר, כאשר הפרטים המזהים סמויים, ההערכה לשותף לאינטראקציה היא חיובית פחות, ושביעות הרצון מהאינטראקציה הקבוצתית היא גבוהה יחסית.

עם זאת, מסקנת החוקרים באשר לאינטראקציה בקבוצה וירטואלית נותרה בלתי מבוססת: הם מציינים שהם יכלו רק לשער שבתנאים של אנונימיות תחושת השייכות לקבוצה משליכה על שביעות הרצון של הפרט מהאינטראקציה שלו עם זולתו ומהאינטראקציה בקבוצה.

המחקר שלפנינו בחן את מה שהועלה במחקריהם של טניס ופוסטמס (Tanis & Postmes, 2003, 2005, 2007) כהשערה, והראה שתפיסת קיומו של מכנה משותף בקבוצה כזו במישורים ספציפיים, כגון אנונימיות ותפיסת החשיבות הטקסטואלית, היא המניע הבסיסי להמשך ההשתתפות בה.

השלכות המחקר הן בשלושה מישורים: ראשית, במישור הידע עונה המודל המוצע על צורך שהתעורר לאחרונה בתחום מדעי החברה, להרחיב את הידע על תהליכים בקבוצה וירטואלית הפועלת בתנאים טרומיים של אנונימיות. שנית, אף שהמחקר מתמקד בבלוג מסוים, הוא פותח צוהר לתובנות שאינן מתועדות בספרות המאוחרת, הכמותית והאיכותנית. מחקר בעתיד יוכל לקשור את התובנות בדבר כינונה של מחויבות לקבוצה וירטואלית

לשאלות רחבות יותר כגון גיוס הון חברתי⁶ והשתתפות חברתית ופוליטית, בתוך ומחוץ לגבולות המדיה הווירטואלית. שלישית, המחקר תורם לטרמינולוגיה המשמשת בדיון בתופעות אלה. לסיום, כדי להגיע להכללות יש צורך להרחיב את המחקר הנוכחי למסגרות וירטואליות נוספות.

6 לדוגמה, וולמן, קוון-האס, וויט והמפטון (Wellman, Quan-Haase, Witte, & Hampton, 2001) דנים בביטוי של הון חברתי בהקשר למשתמשי האינטרנט ומוסיפים את המשתנה "מחויבות קהילתית". קוון-האס ווולמן (Quan-Haase, & Wellman, 2004) מראים שגיוס הון חברתי יהיה אפקטיבי יותר אם הוא יתבצע מתוך מחויבות לקהילה, והצביעו על שימושי אינטרנט מסוימים התורמים למחויבות לקולקטיב, לגיוס הון חברתי ולהשתתפות פוליטית.

מקורות

- ברק, ע' (2006). הפסיכולוגיה של ה"כאילו" וה"כזה". פנים: כתב עת לתרבות, חברה וחינוך, 37, 45-48.
- הכטר, ת' (2004). אינטרנט, קהילות וירטואליות ודעת קהל. איגוד האינטרנט הישראלי, מגזין ברשת. אוחר מתוך: http://www.isoc.org.il/magazine/magazine5_3.html
- וייסמן, כ' (2004). של מי הבלוג הזה לעזאזל? פנים: כתב עת לתרבות, חברה וחינוך, 30. אוחר מתוך <http://www.lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=10911&author=1759>
- ולווס (2005.12.31, א). ולווס אנדרגראונד [בלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&year=2005&month=12>
- ולווס (2005.12.31, ב). זווית הראייה המחתרתית [לוגו בבלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&year=2005&month=12>
- ולווס (2005.12.31, 00:36). סופשנה, הפריזווי. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&year=2005&month=12>
- ולווס (2006.1.1, 16:40). החורף של אביב [פוסט בבלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=25&catdesc>
- ולווס (2006.1.5, 00:41). שרון, תמונת מצב, 5 בינואר. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=23&catdesc>
- ולווס (2006.1.6, 22:12). עשיתי, סיטי [פוסט בבלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=21&catdesc>
- ולווס (2006.1.8, 07:18). לידעיות יש מבקר חדש [פוסט בבלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=21&catdesc>
- ולווס (2006.1.9, 06:51). קבלו אותי [פוסט בבלוג]. אוחר מתוך <http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=20&catdesc>

- ולווט (2006, 9.1.2006). מסע התעוררות [פוסט בבלוג]. אוחזר מתוך
<http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=19&catdesc>
- ולווט (2006, 10.1.2006). לדהור על יחצנים (נספח) [פוסט בבלוג]. אוחזר מתוך
<http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=1&day=0&pagenum=19&catdesc>
- ולווט (2006, 31.3.2006). מחתרת הטוקבקים [פוסט בבלוג]. אוחזר מתוך
<http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&year=2006&month=3>
- ולווט (2006, 1.6.2006). To be or not [פוסט בבלוג]. אוחזר מתוך
<http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&catcode=&year=2006&month=6&day=0&pagenum=10&catdesc>
- ולווט (2006, 29.6.2006). אני כן Velvet [פוסט בבלוג]. אוחזר מתוך
<http://israblog.nana10.co.il/blogread.asp?blog=201536&year=2006&month=6>
- ליכטש, ת' (2006, 8.3). ולווט אחת ובלמים אין לה. מעריב. אוחזר מתוך
<http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/057/407.html>
- נענע10 (2001, אוגוסט). ישראל-בלוג [פורטל בלוגים]. אוחזר מתוך
<http://net.nana10.co.il/Article/?ArticleID=391221&TypeID=1&sid=127>
- שלו, א' (2005, 16.12). כוכבים בחוץ. מעריב. אוחזר מתוך
<http://www.nrg.co.il/online/10/ART1/021/254.html>

- Anderson, B. (1991). *Imagined communities: Reflections on the origins and spread of nationalism*. (Revised edition). London, UK and New York, NY: Verso.
- Anonymous, (1998). To reveal or not to reveal: A theoretical model of anonymous communication. *Communication Theory*, 8(4), 381–407.
- Bargh, J. A., Fitzsimons, G. M., & McKenna, K. Y. A. (2003). The self, online. In S. J. Spencer, S. Fein, M. P. Zanna, & J. M. Olson (Eds.), *Motivated social perception* (pp. 195–213). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Bargh, J. A., & McKenna, K. Y. A. (2004). The internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55, 573–590.
- Bargh, J. A., McKenna, K. Y. A., & Fitzsimons, G. M. (2002). Can you see the real me? Activation and expression of the "True Self" on the Internet. *Journal of Social Issues*, 58, 33–48.
- Baym, N. (1995). The emergence of community in computer-mediated communication. In S. Jones (Ed.), *Cybersociety*, (pp. 138–163). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Baym, N. (1998). The emergence of on-line community. In S. Jones (Ed.), *Cybersociety 2.0: Revisiting computer-mediated communication and community* (pp. 159–181). Thousand Oaks, CA: Sage..
- Baym, N. (2000). *Tune in log on: Soaps, fandom and online community*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Blanchard, A. (2003). The effects of dispersed virtual communities on face-to-face social capital. In M. Huysman & V. Wulf (Eds.), *Social capital and information technology* (pp. 113–131). Cambridge, MA: MIT Press.

- Blanchard, A. (2004). Blogs as virtual communities: Identifying a sense of community in the Julie/Julia Project. In L. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff, & J. Reyman (Eds.), *Into the blogosphere: Rhetoric, community, and culture of weblogs*. Retrieved from <http://blog.lib.umn.edu/blogosphere>
- Blanchard, A. L., & Markus, M. L. (2002). Sense of virtual community – Maintaining the experience of belonging. *Proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences*. Retrieved from <http://www.psych.uncc.edu/alblanch/SOVC.pdf>
- Boyd, D. (2008). None of this is real. In J. Karaganis (Ed.), *Structures of participation in digital culture* (pp. 132–157). New York, NY: Social Science Research Council.
- Carter, D. M. (2004). Living in virtual communities: Making friends online. *Journal of Urban Technology*, 11, 109–125.
- Christopherson, K. M. (2007). The positive and negative implications of anonymity in Internet social interactions: "On the Internet, nobody knows you're a dog". *Computers in Human Behavior*, 23, 3038–3056.
- Corbin, J., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13, 3–21.
- Costa, A. L., & Garmston, R. J. (1994). *Cognitive coaching: A foundation for renaissance schools*. Norwood, MA: Christopher-Gordon.
- Danet, B. (2001). *Cyberpl@y* London, UK: Berg.
- Davis, J. P. (2002). *The experience of 'bad' behavior in online social spaces: A survey of online users*. Retrieved from <http://research.microsoft.com/scg/papers/Bad%20Behavior%20survey.pdf>
- Donath, J. (1999). Identity and deception in the virtual community. In M. Smith & P. Kollock (Eds.), *Communities in cyberspace* (pp. 29–59). New York, NY: Routledge.
- Feld, S. (1982). Social structural determinants of similarity among associates. *American Sociological Review*, 47, 797–801.
- Giske, T., & Artinian, B. (2007). A personal experience of working with classical grounded theory: From beginner to experienced grounded theorist. *International Journal of Qualitative Methods*, 6, 67–80. Retrieved from <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/IJQM/article/viewFile/992/678>
- Glaser, B. (1978). *Theoretical sensitivity*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. (1998). *Doing grounded theory: Issues and discussions*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. (2001). *The GT perspective: Conceptualization contrasting with description*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. (2005). *The grounded theory perspective III: Theoretical coding*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *The discovery of grounded theory*. Chicago, IL: Aldine.
- Henderson, S., & Gilding, M. (2004). I've never clicked this much with anyone in my life: Trust and hyperpersonal communication in online friendships. *New Media & Society*, 6, 487–506.

Anders
na
Anony
con
Bargh,
Sp
195
Bargh,
Psy
Bargh,
Act
58,
Baym,
Jon
Baym,
Rev
Oak
Baym,
CA:
Blancha
capi
113-

- Herring, S. C., Scheidt, L. A., Bonus, S., & Wright, E. (2004). Bridging the gap: A genre analysis of weblogs. *Proceedings of the 37th Hawaii International Conference on System Sciences*. Retrieved from <http://www.computer.org/portal/web/csdl/proceedings/h#4>
- Herring, S. C., Scheidt, L. A., Kouper, I., & Wright, E. (2006). Longitudinal content analysis of weblogs. In M. Tremayne (Ed.), *Blogging, citizenship, and the future of media* (pp. 3–20). London, UK: Routledge.
- Jones, Q. (1997). Virtual communities, virtual settlements, and cyber-archeology: A theoretical outline. *Journal of computer-mediated communication*, 3. Retrieved from <http://jcmc.indiana.edu/vol3/issue3/jones.html>
- Kendall, L. (2002). *Hanging out in the virtual pub: Masculinities and relationships online*. Berkley: University of California Press.
- Klecka, C. L. (2003, April, no date). *Trust, safety and confidence: Building the foundation for interaction in an online community of practice*. Paper presented at the 2003 AREA Annual Meeting, Chicago, IL. (Available as a PDF only).
- Markman, K., & Scott, C. (2005). Anonymous internet? Examining identity in email addresses. Paper presented at the International Communication Association, New York, NY: Allacademic Research. Retrieved from: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/1/4/8/2/pages14821/p14821-1.php
- Marx, G. T. (1999). What's in a Name? Some reflections on the sociology of anonymity. *The Information Society*, 15(2), pp. 99–112.
- McKenna, K., & Bargh, J. (1999). Causes and consequences of social interaction on the Internet: A conceptual framework. *Media Psychology*, 1, 249–269.
- McKenna, K., Green, A., & Gleason, M. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58, 9–31.
- McQuillen, J. (2003). The influence of technology on the initiation of interpersonal relationships. *Education*, 123, 616–623.
- Nardi, B. A., Schiano, D., Gumbrecht, M., & Swartz, L. (2004). "I'm blogging this": A closer look at why people blog. *Communications of the Association for Computing Machinery (ACM)*, December, Vol. 47 (12). Retrieved from <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:UV4NI1Rvb-kJ:citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/>
- Nissenbaum, H. (1999). The meaning of anonymity in an information age. *The Information Society*, 15, 141–144.
- Postmes, T., & Spears, R. (2000). Refining the cognitive definition: De-individuation effects in common bond vs. common identity groups. In T. Postmes, R. Spears, M. Lea, S. Reicher (Eds.), *Side effects centre stage: Recent developments in studies of de-Individuation in groups* (pp. 63–78). Amsterdam, The Netherlands: KNAW.
- Postmes, T., Spears, R., & Lea, M. (1998). Breaching or building social boundaries? SIDE-effects of computer-mediated communication. *Communication Research*, 25, 689–715.
- Quan-Haase, A., & Wellman, B. (2004). How does the Internet affect social capital? In M. Huysman & V. Wulf (Eds.), *Social capital and information technology* (pp. 113–132). Cambridge, MA: MIT Press.

נספח א

משתתף
FlyingPuma
ולווט
יוב
ולווט
יוב
עמיחי יעקבי
ולווט
משתתף
Monkey7
ולווט
בלתור
ולווט
וונדרבאה

- Walther, J. B., & Parks, M. R. (2002). Cues filtered out, cues filtered in: Computer-mediated communication and relationships. In M. L. Knapp & J. A. Daly (Eds.), *Handbook of interpersonal communication* (3rd ed., pp. 529–563). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Webber, M. (1964). The urban place and the non-place urban realm. In M. Webber, J. Dyckman, D. Foley, A. Guttenberg, W. Wheaton & C. Whurster (Eds.), *Explorations into urban structure* (pp. 79–153). Philadelphia University of Pennsylvania Press.
- Wellman, B., Quan-Haase, A., Witte, J., & Hampton, K. (2001). Does the Internet increase, decrease, or supplement social capital? Social networks, participation, and community commitment. *American Behavioral Scientist*, 45, 436–455.
- Wood, A., & Smith, M. (2001). *Online communication: Linking technology, identity, and culture*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Wright, K. (2004). Online relational maintenance strategies and perceptions of partners within exclusively internetbased and primarily internetbased relationships. *Communication Studies*, 55, 239–253.

נספח א: תעתיק המחמאות והניסיונות לנחש מיהי ולווט, בהודעות המגיבים

משתתף	יום	שעה	מחמאות
FlyingPuma	10.1.2006	09:45	דאם, זה הבלוג הכי שווה בבלוגספירה העברית ואולי העולמית! בעיקר אם אתה פועל תקשורת קשה-יום כמוני. תמשיכי, תמשיכי, כן, כן, עוד, עוד, שם, כן, בדיוק. זה נפלא. תודה.
ולווט	10.1.2006	09:50	כן, אבל מי יענג אותי? רק אני צריכה לעבוד בשבילכם כל היום?
יוב	10.1.2006	11:05	את בטח, כמו כולך, רק רוצה שנקנה לך פרו. אבל ברצינות, לא לפני "הארץ", אבל בהחלט נוספת לרשימת האתרים שפותחים כל בוקר. יופי של בלוג, אם כי לפעמים נדמה שזר לא יבין זאת. נו טוב, גם קליקות זה עניין נחמד כשאתה בפנים.
ולווט	10.1.2006	11:37	תודה, לא רוצה פרו. לא מרשה לגברים (או לנשים) לשלם עלי. וכן, זה מיועד לקליקות. גם לנו מגיע. אבל בסוף כולם יבינו הכול.
יוב	10.1.2006	12:21	לא התכוונתי להעליב חלילה – זו לא הצעה מגונה... ובכל מקרה, עלי והצליחי.
עמיחי יעקבי	10.1.2006	10:00	אני לא רוצה שיחשבו שאני איזה מעריץ שוטה, שנכנס לכל פוסט רק כדי לרחרח את אדי הזיעה והבל הנשימה מהמקלדת שלך, או אני בטח תכף אחשוב על משהו מאופק ורגוע להגיד.
ולווט	10.1.2006	11:29	היי, אדוני, אני לא מזיעה! אבל תודה
משתתף	יום	שעה	ניסיונות ניחוש
Monkey7	10.1.2006	10:27	אחלה בלוג! המתכרתי! תני לי לנחש: קוראים לך דנה ספקטור?
ולווט	10.1.2006	11:32	דנה ספקטור, דנה ספקטור. כל העולם דנה ספקטור. בררוורוררר שאני דנה ספקטור, אה? מה קשים הם חיי הפועלת השחורה.
בלתור	10.1.2006	12:52	גם אני הימרתי על דנה ספקטור, למרות שבהפוך על הפוך זה יכול להיות גבר (רענן שקד? משהו שאתה רוצה לספר לנו?). משהו אמר לי אתמול שולווט היא מפיקה בערוץ 10 בשם הגר. עליתי על משהו?
ולווט	11.1.2006	14:43	אני שמעתי דווקא על משהי בקשת. מעניין. אבל הגר? אולי.
וונדרבאה	16.1.2006	03:45	זו בוודאות לא דנה ספקטור. אני מכיר אותה קצת והבלי הברנ'ה נראים לי כדבר האחרון שמטריד אותה ביקום כולו, קצת אחרי מצב החסה בשטחים.

נספח ב: הערכת ולוט את המגיבים לפי איכות התגובות

מגיבים	מצעד המגיבים
מגיבים (אולי חלקם מגיבים בשמות שונים, עוד לא ברור לי הכל, אבל אני אוספת חומרים מרשימים)	
עמיר פרץ	נעים שיחה, בעל תרבות דיבור וכתובה מצוינים. בקי בחומר על כל גוניו. חובב צילום ותרבות בכלל. הייתי מתחנת איתו, כנראה. הוא לא היה רוצה, כנראה.
פרנצ'סקה טוטי	כתבת, כנראה. חמודה.
זאת אומרת	כנ"ל. קשורות?
Odd תל אביבית	רושפת אש, תזויתית, מקורבת לז'אנר הרכילות (לא להיעלב, זה נאמר בחיבה גדולה).
הלנה	אולי עורכת. יודעת איפה צריכות להיות המירכאות ומה כותבים בסוגריים.
קתרין	כותבת. חרוצה. מאוד אידאליסטית.
שלומית	כותבת רהוטה.
נוצה סגולה	נפש פיוטית. מתחברת אלי בצבע. וגם באנטי-צבע – נגד צבעי מאכל.
Twister	לא יודעת עד כמה היא עיתונאית, כלומר כותבת/עורכת. אולי מהיח"צ? אולי מפרסום? אולי מהטלוויזיה? אולי מהפקה? לא הצלחתי לחבר. אוהבת אותי, אבל לא שוכחת לנזוף בי (גם על לא עוול בכפי).
דויל	(החליף כינוי? חדש בסביבה?) עיתונאי ותיק, ככל הנראה עורך, יודע-כול. קשר לעמיר פרץ?
הביץ' של הצ'יץ	מאירה את עיני. עורכת כנראה.
חביבי	איש כלכלה מהוקצע.
בראסרי. קום	עיתונאי נוקדן. כותב ועורך ותיק, בעל מעוף ופרספקטיבה.
אשתו של	לא עיתונאית. פמיניסטית ולוחמת צדק.
גע"ס	עיתונאית. כותבת ומשכתבת. לאן נעלמה בימים האחרונים?
נוטל קורות	בלוגר חדש. לא עיתונאי. איש מחשבים? משהו? אבל יודע לקרוא ולכתוב.
עיתונאי עני	כוכב חדש? ישן? איש ידיעות, בקי לפני ולפנים בתככים ובמערכת הכוחות שם. הפציע רק היום, כמדומני, וכבר שפך איזה אלף מינימום.
פוליצר, קרלי בך	(עובד שם. ברור)
עוז לי גויץ לי, קונילמל	אין לי מספיק חומרים כדי לנתח אישיות, אבל עוקבת בדריכות.

נספח ג: מבחר דוגמאות מתוך התגובות לפוסט "אני כן Velvet"

(ולווט, 29.6.2006, 04:33)

מגיבים שעדיין מעדיפים אי-הזדהות

כינוי 1: (04:57, 29.6.2006) טוב, אז קודם כול הרשו לי לומר שהיציאה מהארון... מאכזבת!... מתוך לארון כולנו קרפיונים.

כינוי 2: (04:54, 29.6.2006) החשיפה יפה לנשמה, אם כי יש תחושת עצב קלה שמעטה המסתורין הוסר...

כינוי 3: (09:24, 29.6.2006) אבל אם את נחשפת, זה אומר שכל הטוקבקיסטים פה עומדים להיחשף?

כינוי 4: ברכות, שיחקת אותה, גלובס שמו את הידיעה בעמוד הראשון באינטרנט! אני מניח שחלק גדול מהביקורת, אם הטור ימשיך, תיעלם או תרוכך. מעט מאוד אנשים אומרים בגילוי מה שהם מוכנים לומר בעילום שם. תחיי האנונימיות.

מגיב בודד שמעדיף לחזור לסימטריה ולחשוף זהות

רוה: שלום, אני בראסרי. קום וקוראים לי יאיר רוה, אני השכן מהבלוג הסמוך והעיתון ממול. ולווט הוא בעיני הבלוג הטוב ביותר בשפה העברית, לא מעט בזכות האינטארקציה שהתחוללה בין הטקסטים של ולווט והטוקבקים. כשזה לא הידרד לגידופים ולמגננות ונותר ענייני זה היה חומר קריאה משובח. אני כמובן מקווה שלמרות הוויכוח ולווט תמשיך כרגיל. ואני שואב כוח ממנה ויוצא גם מהארון. ואולי ילכו בעקבותי גם עמיר פרץ, שכתב טקסטים מעולים. וטוויסטר, שהיתה חברה נאמנה לבלוגרית שהיא מעולם לא פגשה. והעם. ומייאאו, שלא מקפיד על רווחים אחרי סימני פיסוק. ועיתוניש. ותינוק-עט. ומי עוד היו? בקיצור, אוהבים אותך ולווט, זה לא אפילו אלא בסך הכל סוף האקספוזיציה. מתושלח (לרוה): ללא ספק, טוקבק השנה. תענוג. עידן, תלמד: ככה כותבים תגובות.

ביקורת שלילית על הבלוג, לאחר הפרת האנונימיות

כינוי 7: בלוג סתמי, בלי הרבה תובנות, ביקורת אמיתית או אפילו ידע פנים מערכת. זוהי העיתונות הישראלית: חבורת כלומניקים מסכנה, יהירה ונפוחה מרוב חשיבות עצמית. תגדלי, תתפתחי, אם את מסוגלת, ואולי תכתבי דברים בעלי ערך. בינתיים את רחוקה מאוד מזה.

כינוי 8: "הבלוג הטוב ביותר בשפה העברית"?? ולתומי חשבתי שכדאי שמי שכותב את ה"בלוג הטוב ביותר בשפה העברית" ייחנה גם מכשרון כתיבה. אבל כנראה שזה מיותר. הבלוג הזה הוא רע בכל קנה מידה. תמיד היה - ועכשיו כשפג קסם המסתורין ונחשפו הבינוניות וקמטי הצוואר - אפשר תודה לאל לפרוש מכאן.

אמון חברתי

כינוי 9: יפה, כל הכבוד על האומץ. אני מניח שיש סיכוי סביר שרבים מהדברים שכתבת בעילום שם "יוחזרו" אלייך עכשיו או ינשכו אותך בתחת. ועדיין, החשיפה יפה לנשמה, אם כי יש תחושת עצב קלה שמעטה המסתורין הוסר.

כינוי 10: עכשיו שאני יודע מי את, אני רוצה להחמיא לך על הבלוג.

פחדתי להחמיא לך מקודם.

חשבתי שאת גדי שמשון, ואני יודע שגדי לא אוהב מחמאות.

כינוי 11: ולווט, אל תיעלבי. אבל מעולם לא שמעתי עלייך בתור דבורית שרגל. מה לעשות, ביקורות קולנוע או רייטינג אינני קוראת. דווקא בתור מחתרת הקטיפה הגעת אלי ונהניתי מכל רגע. הבלוג

שלך היה כתוב להפליא ונגע בנקודות נכונות וחשובות. נותרו נושאים רבים לסיקור, בתחום ביקורת התקשורת. המשיכי הלאה.

כינאי 12: נדמה לי שכבר מישוהו מהמטקבקים ניחש את שמך בעבר. לא?
חוצמזה, כמה שאלות:

זה מקרה שהתחלת לכתוב באותה עת בלוג משלך תחת שמך המוצהר? סוג של הטעיה או סתם? למה בחרת לחשוף? ולמה דווקא עכשיו? סתם נמאס לך או שזה מתאים דווקא עכשיו בנסיבות מסוימות? וחץ מזה, סחתיין. כאילו על ההטעיה שהוליכו פה כמה שהחליטו לשכנע שאת גבר והם יודעים את זהותך, אל תהרגי אותי אבל כנראה שיש כזה דבר כמו כתיבה מגדרית כי בסך הכל גבר לא היה מצליח כנראה להתנסח כמו וולווט, אגב, כל פעם שקראתי אמרתי לעצמי שהוא יודע להיכנס לגוף נקבה הגבר הזה.

תהייה קטנה, לא מכוונת להעליב או משהו, אבל יכול להיות שפה היית הרבה פחות צינית ועוקצנית מאשר בכתיבתך העתונאית?

כינאי 13: כבר אמרתי לך שאת מצוינת. אמשיך לקרוא אותך ברשימות.

כינאי 14: מזל טוב, תצליחי, מגיע לך.

כינאי 15: מחיאות כפיים סוערות

כינאי 16: תודה על ההשקעה והדיאלוג והניצורצ'ק שהענקת לעולם הבלוגים ולעולם העיתונות.

כינאי 17: נהניתי מכל רגע. את נפלאה.

כינאי 18: ולוו (בשבילי תמיד תהיי ולוו) יקירה.

המון המון המון כבוד.

מלכה כמו מלכה.

אני כל כך שמח שאת אישה.

אני כל כך שמח שאת אישה אחת.

אני כל כך שמח שאת אישה אחת שכותבת מצויין.

אני כל כך שמח שאת עיתונאית שאני מעריך ונחסף ממני הדיסוננס. מה הייתי עושה אם היית איזה...

טוב – בלי שמות שלא תמחקי לי.

כינאי 19: קצת עצוב לי שזה נגמר.

אני מאוד שמח בשבילך THOUGH. ודאי היה לא קל.

כינאי 20: נהנה לקרוא אותך... מהתוכן ולא מעט גם בזכות הסגנון.. הרבה ישמחו להמשיך לקרוא

אותך – כאן, במקום אחר... לא חשוב.

אם תעברי מקום, אל תשכחי לעדכן...

המשך פורה ומהנה.

כינאי 21: אכן העם אוהב את ולווט, אך העם תומך במערכת יחסים ארוכה מאד,

אך זה היה קצר מאד (האתר קיים חצי שנה), לאחר ש..... אפילו לא הספקתי לרוץ ולספר לחברה,

נאחל לולוטוש הרבה הצלחה, ומי ייתן ויקום יורש/ת שימשיך/תמשיך את דרכה.

חשוב שיהיה אתר בסגנון הזה.

כינאי 22: אני מקדישה לך, באהבה, את השיר של ביאליק: "לא ידע איש מיהי".

כינאי 23: נשיקות וחיבוקים!

כינאי 24: כעת כשהוסרה המסכה זה הופך את הכול לפחות מיסתורי ומעניין.

כינאי 25: טוב, אני צוחק כמובן. אהבתי מאוד לקרוא ואני מצטער שנגמר. נראה שאצטרך להגיע עד

"רשימות" בשבילך. יופי של עבודה, סחתיין, כל טוב.

כינאי 26: אז בסדר, כל עוד הבלוג היה אנונימי אפשר היה לקרוא את ביקורת התקשורת מבלי להתייחס לזהות הכותב, אבל מרגע שהיא נחשפה – מעניין לדעת עליה כמה שיותר. וכן, זה כולל את הפרט

הביוגרפי הבסיסי "גיל". למה לא מפריע לה לאשר שאין לה ילד (כפי שהיא ציינה כאן בטוקבקים) אבל את הגיל שלה היא לא טורחת לציין?
כינוי 27: ואני עונה: כי היא נקבה ממוצעת.
היא יודעת רק לדבר על פמיניזם ושוויון, אבל למעשה היא עוד אשה שמתביישת בעובדה שהיא עברה בכמה שנים את הגיל שבו היא תמיד דמיינה לעצמה שתחתן, ועדיין היא לא מתעוררת כל בוקר ליד אותו גבר קבוע.
במלה אחת: פאתטי.
ובהרחבה: פאתטי ומאכזב.
כינוי 28: אני גיליתי ענין בטור ולא פחות מכך בדיונים. תודה.
הרי כל העניין פה היה הטוקבקים, היא סתם סיפקה שמות מודגשים לרדת עליהם, בואו נודה במציאות.
כינוי 29: את לא בנאדם, בחיי.
לא יכולת "לסחוב" עוד קצת?
עכשיו ברצינות – לא מכיר אותך, כן מוקיר אותך.
עשית שירות חשוב לאלו שעוסקים בתחום, במישרין או בעקיפין. למרות שאני מקווה שמחר יתפרסם טור בנוסח "סתם, סתם, אני לא דבורית", אני מתחיל להבין שנגמר הכיף.
שתדעי רק אושר.
היה לי לעונג רב
שמשון.
כבוד.
כינוי 30: היציאה מהארון אינה מאכזבת, אלא עשויה בטוב טעם וראויה.
חיכיתי לה, בניגוד לאחרים שרצו שלא תקרה.
ושמעתי שמועות שזו את, אבל יותר מעניין לשמוע את זה ממך.
סחתין על ההישג ועל האומץ.
ורק טוב.
אני, שנותר בעילום שמי.

מגמות

כרך מח, מספר 1
חשוון תשע"ב, נובמבר 2011

תוכן העניינים

3	ציפיות התפקיד של מורים: אלטראיזם, נרקסיזם, אלטראיזם פטרוני ונרקסיזם רב־חסד יצחק פרידמן
36	"חממת ידע": המפגש הטכנולוגי הבין־דורי בבית הספר טובה גמליאל, יעל רייכנטל וניצה אייל
66	התדמית הציבורית של ראש ממשלת ישראל אולמרט ושל מנהיג חיזבאללה נסראללה לפני מלחמת לבנון השנייה ולאחריה שאול קמחי ויוחנן אשל
86	הבניית זיכרון קולקטיבי בזירת טקסי נישואים יהודיים אורתודוקסיים ואלטרנטיביים אנה פרשיצקי
109	עד כמה פעולות מנטליות ניתנות להכללה לתחומים קוגניטיביים רבים? השלכות לאבחון מבוסס ראיות שלמה קניאל
130	"של מי השורה הזאת?" אנונימיות ומחויבות אישית ארוכת טווח בקבוצה וירטואלית תרצה הכטר
162	הדיאלקטיקה של תופעת התקווה: תפיסות של נפגעי פוסט־טראומה אופיר לוי, ריקי סויה ורונית ליכטנברג